

amnesty

3-08

MEDLEMSBLAD FOR AMNESTY INTERNATIONAL | SEPTEMBER 2008

ETISKE INVESTERINGER

Danske pensionskasser dumper i stor undersøgelse.

BØRN I FÆNGSEL

I Afghanistan ryger børn med mor i fængsel.

HOMOFOBI I RIGA

Homoseksuelle diskrimineres massivt i Letland.

VIRKSOMHEDERNES SKRÆK

Mød manden, der afslørede Jysk, Dansk Supermarked og Ericsson.

TEMA: DET GLOBALE ANSVAR

PROFIT OG MENNESKERETTIGHEDER

Tag ansvar!

Vi bringer en advarsel: Hold dig langt væk fra stof-fet methyl parathion. Sprøjtemidlet er et af de farligste i verden. Så giftigt, at en enkelt dråbe på tøjet kan være dødelig. Methyl parathion produceres blandt andet af den danske kemigigant Cheminova. Men selv om stoffet er forbudt i Danmark og resten af EU, så sælger Cheminova fortsat methyl parathion i lande som Brasilien, hvor landarbejderne i årevis har lidt under de mildt sagt uhyggelige bivirkninger ved sprøjtegiften.

Ifølge det brasilianske sundhedsministerium dør mellem 2.000 og 4.000 landarbejdere årligt af stoffet, mens anslået 300.000 bliver forgiftet. Derfor ønsker ministeriet at undersøge methyl parathion med henblik på et forbud. Det ønske deler Cheminova ikke og har som modtræk søgt at bremse undersøgelsen ved at gå til domstolene med et argument om, at stoffet allerede én gang er blevet undersøgt og godkendt, og at der ikke er grund til at lave en ny.

Men så blev sagen forsidestof i Danmark. FN's landbrugsorganisation (FAO) kritiserede Cheminova, og kort efter reagerede storaktionærene Arbejdernes Tillægspension (ATP) og Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD). De kræver en mere etisk og ansvarlig ledelse, og at Cheminova lever op til sine egne etiske retningslinjer.

Sagen er et skoleeksempel på, hvordan virksomheder med den ene hånd forsøger at fremstå som etisk ansvarlige spillere, mens de med den anden hånd bliver grebet i underbetaling, miljøsvineri, børnearbejde eller noget helt fjerde. Og den viser, hvordan de store pensionskasser kan bruge deres indflydelse til at lægge pres på virksomhederne. Desværre er mange pensionskasser stadig alt for passive, når det gælder om at sikre, at medlemmernes penge ikke investeres i f.eks. klyngebomber, våben og landminer eller i militærdiktaturer som Myanmar. For selv om begreber som "virksomhedernes samfundsansvar" og "Corporate Social Responsibility (CSR)" vinder frem på direktionsgangene i disse år, så er der stadig lang vej, før FN definerer klare regler for den globale virksomhedskultur. Indtil da melder virksomhederne sig ind i frivillige initiativer, hvor de ikke risikerer andet end en tur i mediemøllen og et kortvarigt dyk i forbrugertilliden, hvis de fejler.

De frivillige initiativer er en god begyndelse, men de kan aldrig erstatte internationale bindende minimumsstandarder, der sikrer, at virksomheder kan stilles juridisk til ansvar for grove menneskerettighedskrænkelser. Amnesty International kæmper for at få virksomhederne til at respektere menneskerettighederne – uanset hvor i verden, de opererer – og vi vil reagere, hver gang en virksomhed har rod i etikken.

MEDLEMSBLAD FOR DANSK AFDELING AF AMNESTY INTERNATIONAL

**amnesty
international**

Redaktør: Ole Hoff-Lund, ohl@amnesty.dk

Ansvarshavende: Lars Normann Jørgensen.

Redaktionel bistand: Datagraf Client Publishing.

Design og produktion: Datagraf.

Forsidefoto: Getty Images

Oplag: 89.000. **ISSN:** 0906-4184.

Abonnementspris: 180 kr. pr. år.

Udkommer i 2008: 28. november
(Deadline 22. oktober)

Artikler, der er underskrevet med navn, kan indeholde synspunkter, der ikke nødvendigvis reflekterer Amnesty Internationals holdning. Eftertryk med kildeangivelse er kun tilladt efter forudgående aftale med redaktionen.

Miljøcertificeret: Svanemærke godkendt.

Amnesty International

Gammeltorv 8, 4. og 5. sal
1457 København K

Tlf. 33 45 65 65

Fax 33 45 65 66

Giro 407-8470

www.amnesty.dk

amnesty@amnesty.dk

Amnesty i Aalborg

Priorgade 1A · 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 17 17

Amnesty i Odense

Vestergade 57, 2. sal · 5000 Odense C
Tlf. 66 13 08 78

Amnesty i Århus

Mejlgade 50, 1. sal · 8000 Århus C
Tlf. 86 19 28 77

Foto: Polfoto

Foto: Laithe la Cour

Foto: Polfoto

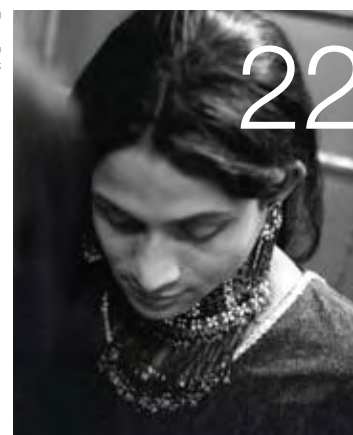

Foto: Isabell Zipfel

6 TEMA Kapitalen vil frelse verden

I årtier har virksomheder udnyttet skævhederne i verden til billig produktion. Men i dag skal det være en god forretning at kæmpe for menneskerettighederne. Kodeordet er social ansvarlighed og samfundengagement – også kaldet Corporate Social Responsibility (CSR). Flere og flere virksomheder slår sig op på etiske handlingsplaner, men alligevel bliver danske og udenlandske virksomheder gang på gang afsløret i at tilbyde arbejderne umenneskelige forhold på fabrikker i Østen.

Med en ny handlingsplan vil regeringen bringe Danmark i den globale førertrøje, når det gælder samfundsansvar. Men er det tomme ord eller håndgribelig virkelighed?

10 TEMA Få skovlen under skurkene

Journalisten Tom Heinemann kan få sveden til at springe frem på panden hos selv de mest hårdføre kommunikationschefer i landets største virksomheder. I en stribe dokumentarprogrammer fra bl.a. Indien og Bangladesh har han afsløret hårrejsende arbejdsforhold på fabrikker, der producerer alt fra håndklæder til mobiltelefonmaster for danske og nordiske selskaber.

18 TEMA Pensionskasser får dumpekarakterer

Amnesty har spurgt 14 pensionselskaber om deres etiske retningslinjer, når de investerer medlemmernes penge. På baggrund af deres svar har en af landets førende eksperter i CSR og virksomhedsansvar, Sune Skadegaard Thorsen, givet pensionselskaberne karakterer. Resultatet er skuffende. Undersøgelsen viser, at de fleste pensionskasser dumper i investeringsetik. Der er masser af god vilje, men næsten alle pensionselskaberne svigter, når det handler om at tage konkret ansvar for investeringerne

22 Tavs stemmer i Indien

Mange indiske mænd lever et dobbeltliv – et liv som ægtemand og et liv som mand, der har sex med andre mænd. Hvis det bliver opdaget, risikerer de at blive slået, ydmyget, hånet eller voldtaget.

I et samfund, hvor homoseksualitet er tabu, er det næsten umuligt at have et sexliv, der falder uden for normen. Den indiske straffelov forbyder sex, som ikke tjener til reproduktion, og homoseksualitet kan give op til 10 års fængsel.

Den tyske fotograf Isabell Zipfel boede i en længere periode i den indiske by Lucknow, hvor hun fik lov til at følge det homoseksuelle miljø på nærmeste hold. Det er der kommet en enestående fotoreportage ud af.

INDHOLD

4 Nyheder

Danske og internationale nyheder om politik og menneskerettigheder.

14 Den globale kamp

Danske eksperter efterlyser lovgivning, der kan stille virksomheder til ansvar for menneskerettighedskrænkelser, der sker i udlandet.

16 Kun en lille fisk

De to små virksomheder Rice og Butler's Choice er længst fremme i Danmark, når det gælder social ansvarlighed.

26 Med mor i fængsel

I kvindefængslet i Herat i det vestlige Afghanistan ryger børnene med i fængsel, når mor anklages for drab eller utroskab.

28 Fordom og stolthed i Riga

Aktivister fra Amnesty agerede menneskelige skjolde mod aggressive moddemonstranter under Riga Pride i Letland.

30 Kultur

Klaus Rothstein giver sit bud på månedens bedste film og bøger.

32 Amnesty i Glimt

Læs om Amnestys globale koncertturne Small Places Tour, svigt af torturofre i det danske asylsystem, Roskilde Festival og Amnestys årsrapport 2008.

34 Enkeltbillet til tortur

Danmark vil udvise to terrorismistænkte tunesere. Men de ender i torturkammeret, siger den tunesiske advokat Samir Ben Amor.

35 Skriv for Liv

Vær med i Amnestys brevaktioner for samvittighedsfanger. De er enkle at udføre, men har stor gennemslagskraft.

To kinesiske kvinder på 77 og 79 år skal nu i arbejdslejr.

En gruppe udlændinge demonstrerer for Tibet.

Foto: Polfoto

CENSUR OG ANHOLDELSER UNDER OL

OL i Beijing blev præcis den velsmurte fest uden forstyrrende elementer, som alle på forhånd havde spået. De vestlige lederes kritik af det kinesiske styre var sporadisk, og de små optræk til protester blev enten forbudt eller lynhurtigt slået ned. Men facaden krakelerede flere gange undervejs, så bagsiden af medaljen blev synlig. Først blev selve åbningsceremonien billedmanipuleret, så den fremstod endnu mere fantastisk for tv-seerne. Dernæst blev sangpigen Lin Miaoke, der bjergtog publikum med "Ode til Moderlandet", afsløret i at mime. I virkeligheden tilhørte den smukke stemme 7-årige Yang Peiyi, men hun blev censureret væk, fordi hun havde udseendet imod sig. "Grunden til, at lille Yang ikke blev valgt til at optræde, var, at vi ville vise det rette billede. Vi tænkte på, hvad der var bedst for nationen", forklarede lederen af ceremonien, Chen Qigang. De kinesiske OL-arrangører havde udpeget tre parker, hvor eventuelle demonstrationer kunne finde sted. Politiet modtog 77 ansøgninger om at demonstrere, men de 74 blev angiveligt trukket tilbage frivilligt, mens de sidste tre blev afvist. De mest vedholdende ansøgere – to bedstemødre på 77 og 79 år – ønskede at protestere over, at de i 2001 med tvang blev sat ud af deres boliger. Nu er de i stedet idømt et års genopdragelse i en arbejdslejr. Andre blev arresteret for at vise Tibets flag. Når det gælder censur, så måtte de internationale mediefolk sande, at

de ikke kunne få adgang til en række hjemmesider fra det olympiske pressecenter – deriblandt Amnesty International, BBC og Human Rights Watch. Efter flere dages pres blev censuren ophævet, men kun i pressecenteret. Midtvejs i OL offentliggjorde avisen South China Morning Post en facitliste fra myndighederne til de kinesiske medier med 21 punkter over ting, som de ikke måtte omtale under OL, herunder internetcensuren og demonstrationerne. Den danske kulturminister Brian Mikkelsen (K), der lovede at føre en kritisk dialog under OL, fik aldrig mulighed for at tale menneskerettigheder med kinesiske ministre, fordi han ikke kunne få et møde i stand. Amnesty International beklager, at de kinesiske myndigheder satte image højere end menneskerettigheder under OL ved at tilbageholde og straffe aktivister og journalister. Amnesty kritiserer også Den Internationale Olympiske Komite (IOC) for at have skadet den olympiske arv ved at vende det blinde øje til krænkelse. "OL i Beijing har måske nok været en spektakulær sportsbegivenhed, men den fandt sted samtidig med en lang række menneskerettighedskrænkelser, hvor fredelige aktivister blev hindret i at ytre sig og sat bag lås og slå", siger Roseann Rife, der er direktør for Amnestys Asien-kontor.

HISTORISK GUANTÁNAMO-DOM

En skelsættende sejr for retsstaten og for den amerikanske forfatning. Sådan lød det fra en række kommentatorer, da den amerikanske højesteret i juni afgjorde, at de omkring 280 tilbageværende fanger, der har tilbragt over seks år i Guantánamo-lejren, har krav på at få prøvet deres sager ved civile domstole i USA. Amnesty International betegner dommen som "et afgørende skridt på vejen til at genindføre helt fundamentale retsprincipper i amerikansk lov og respekten for forfatningen". Det er tredje gang, at højesteret underkender præsident George W. Bush' argument om, at USA i krigen mod terror kan tilbageholde folk på ubestemt tid uden sigtelse og uden at give fangerne adgang til en domstol. Efter de to tidligere højesteretsdomme – som også gav fangerne ret til en domstolsprøvelse – indførte præsidenten nye bestemmelser for at omgå højesteret. Men denne gang er det selve forfatningen, som højesteret har bedømt, og den sikrer altså fangerne adgang til de normale domstole. Alligevel har USA indledt den første sag ved militærdomstolen på Guantánamo, som ifølge Amnesty og FN ikke lever op til internationale standarder for fair rettergang. Første mand på anklagebænken var Osama bin Ladens chauffør, Salim Hamdan, som blev dømt for at yde støtte til terrorisme og skal blive i Guantánamo-lejren på ubestemt tid.

800.000 kr.

Samlet erstatning til 245 demonstranter, der blev ulovligt anholdt ved demonstration for Ungdomshuset i 2006.

Foto: Scanpix

MANGE CIVILE DRÆBTE I AFGHANISTAN

Både Afghanistans præsident Hamid Karzai og FN fordømmer de mange fejltagelser, som koster civile afghanere livet, når de internationale styrker jager Taleban. I slutningen af august blev 90 civile dræbt i landsbyen Azizabad i Herat-provinsen i det vestlige Afghanistan under et amerikansk luftangreb – deriblandt 20 kvinder og 50 børn under 15 år. FN har bekræftet tallet, mens USA hævder, at der er tale om 30 dræbte militante.

FN's særlige udsending i Afghanistan, nordmanden Kai Eide, kalder de mange civile tab for 'helt uacceptabelt'.

"Sådanne hændelser undergraver den afghanske befolknings tillid til de udenlandske styrker", siger Kai Eide.

Den 3. september angreb USA for første gang siden 2001 ind over grænsen til Pakistan i jagten på Taleban. Angrebet blev mødt af voldsomme protester fra Pakistans regering.

DOMSTOL BRINGER TERRORLISTER UNDER PRES

Borgere og virksomheder, der havner på EU's terrorliste, får nu for første gang mulighed for at forsvare sig ved en domstol, hvis de får spærret deres bankkonti og infrosset deres midler. Det står klart, efter at EF-domstolen den 3. september afgjorde, at enkeltpersoner og organisationer, der havner på terrorlisten, har ret til at blive hørt og ret til en effektiv domstolsprøvelse.

I afgørelsen fastslår domstolen, at EU's myndigheder har pligt til at fortælle borgerne, hvorfor de ender på terrorlisten. Hvis det ikke er muligt

at give de informationer, inden de bliver optaget på terrorlisten – fordi de mistænkte kan nå at flytte midler væk fra EU – skal det ske så hurtigt som muligt bagefter.

Ifølge juraprofessor Ole Espersen er det interessante ved dommen, at EF-domstolen både vil sikre menneskerettigheder og retssikkerhed – og sikre mod terrorhandlinger.

"Domstolen siger i sin afgørelse, at der ikke er sørget for retssikkerheden, men kun er tænkt på at forhindre terror", siger Ole Espersen til Politiken.

KORT NYT:

❖ MUSHARRAF TRÆKKER SIG

Pakistans udkældte præsident Pervez Musharraf, der er en tæt allieret af USA i krigen mod terror, trak sig fra posten den 18. august. Det skete for at undgå en rigsretssag for at have brudt forfatningen, da han i november 2007 indførte undtagelsestilstand og fyrede en række højesteretsdommere. Musharraf afviser alle anklager som løgn. I begyndelsen af september blev afdøde Benazir Bhuttos mand, Asif Ali Zardari, valgt til ny præsident.

❖ ARRESTORDRE PÅ SUDANS PRÆSIDENT

Den Internationale Straffedomstol (ICC) kræver Sudans præsident Omar al-Bashir udleveret til retsforfølgelse for krigsforbrydelser og folkedrab i Darfur, hvor mindst 300.000 er dræbt siden 2003. Præsidenten afviser anklagerne og fastslår, at ICC ikke har bemyndigelse over Sudan.

❖ ERSTATNING TIL TERRORMISTÆNKT

En egyptisk mand, som i 2001 blev udleveret fra Sverige til amerikanske CIA-agenter og derpå fløjet til Egypten, hvor han blev udsat for tortur, er blevet tilkendt en erstatning på 2,4 millioner kroner i Sverige. Manden var efterlyst for terrorisme i Egypten, som havde krævet ham udleveret, men efter to år med overgreb i fængslet, blev han rensset for mistanke.

❖ AMBASSADOR OF CONSCIENCE

Amnesty Internationals "Ambassador of Conscience Award" går i år til musikeren Peter Gabriel, der i årevis har arbejdet for menneskerettighederne verden over. I 1986 deltog han i Amnestys "Conspiracy of Hope Tour" og to år efter i "Human Rights Now!" turnéen, og han har oprettet Witness – et videofællesskab, der aktionerer for menneskerettighederne. Blandt de tidligere prismodtagere er Nelson Mandela, U2, Mary Robinson og Vaclav Havel.

Aldrig er der blevet talt mere om virksomhedernes sociale ansvar, når de producerer varer i den tredje verden. Alligevel bliver danske og udenlandske virksomheder gang på gang afsløret i at tilbyde arbejderne umenneskelige forhold på fabrikkerne i Østen. Eksemplerne er mange. Jysk og Dansk Supermarked fik produceret tekstiler i Indien, hvor arbejderne stod i syrebåd til lårene. DLH har i årevis købt træ af militærjuntaen i Myanmar. Danica Pension har først for nylig solgt sine aktier i klyngebomber og landminer. Telegiganterne Ericsson og Telenor fremstiller mobilmaster i Bangladesh under horrible arbejdsforhold. Senest har den danske kemivirksomhed Cheminova forsøgt at bremse en brasiliansk undersøgelse af en af verdens farligste sprøjtegifte, methyl parathion, der ifølge Brasiliens sundhedsministerium koster 2.000-4.000 landarbejdere livet hvert år. Flere og flere virksomheder anerkender, at de har et samfundsansvar, og de laver handlings-planer for Corporate Social Responsibility (CSR). Men er det et PR-stunt eller håndgribelig virkelighed? Vi sætter fokus på virksomhedernes sociale ansvar.

KAPITALEN VIL FRELSE VERDEN

Ofte udnytter virksomhederne skævhederne i verden til billig produktion. Men i dag skal det være en god forretning at kæmpe for menneskerettighederne. Kodeordet er social ansvarlighed og samfundsen-gagement – også kaldet Corporate Social Responsibility (CSR). Med en ny handlingsplan vil regeringen bringe Danmark i førertrøjen, når det gælder samfundsansvar.

På en snoet grusvej i stråetækt bondeidyl og med Mølleåen og græssende heste i baggrunden. Det kunne være taget ud af Morten Korchs fiktive univers – og historien, der fortælles fra denne matrikel, er da også usædvanlig: Virksomheder redder verden!

”Mange virksomheder er i dag mindst lige så progressive som politikerne, når det handler om at kæmpe for overholdelsen af menneskerettigheder og bedre levevilkår for mennesker i den tredje verden. Men journalister og NGO’er har svært ved at tro på, hvad de ser”.

Ordene kommer fra Sune Skadegaard Thorsen, tidligere erhvervsadvokat. I 12 år har han levet af at rådgive firmaer som Novo, LEGO,

Shell, Statoil og Sonofon om, hvordan de kan praktisere socialt ansvar, når de opererer i udlandet. Men også Verdensbanken, Danida og flere danske ministerier står på kundelisten hos firmaet Global CSR.

”Min motivation er, at jeg reelt mener, at vi kan bidrage til social bæredygtighed med udgangspunkt i, at virksomheder aktivt arbejder med og for de menneskerettigheder, der gennem FN er anerkendt over hele verden. Det kan lyde naivt – men jeg er sikker på, at vi sikrer en mere fredelig verden på den her måde. Erhvervslivet er den måske vigtigste katalysator for en bedre verden”.

Og dermed er tonen slået an. Der er angive- →

”De mest progressive virksomheder har rykket sig mere end regeringerne, journalisterne og NGO’erne har”.

Sune Skadegaard Thorsen

MADE IN

Brasiliansk landarbejder sprøjter afgrøder med Cheminova-giften methyl parathion, som er et af verdens farligste sprøjtemidler. Stoffet er forbudt i EU, men Cheminova sælger det fortsat i Brasilien. Foto: Polfoto

ligt tale om et generationsskifte, hvor fortidens bundlinjefikserede direktioner har opdaget, at verden hænger sammen. Og Sune Skadegaard Thorsen påpeger, at nutidens medarbejdere forventer, at firmaets etiske linje er i orden – også i praksis.

”Det er et paradigmeskifte, vi står over for. Firmaerne kan i dag ikke bare stikke underleverandørerne nogle krav, de skal overholde. For journalisterne kommer alligevel og afslører, at der ikke er styr på menneskerettighederne”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Bedre end at sælge shampoo

Hans firma Global CSR har tiltrukket medarbejderne Kamilla Lembcke og Troels Børrild.

”Som uddannet cand.merc.int fra Handelshøjskolen har jeg lært meget om branding – men hvorfor skulle jeg sælge shampoo? Det her giver mening for mig. Der er nogen, der vil synes, jeg er ’frelst’, men de fleste synes, det er interessant”, siger Kamilla Lembcke.

Kollegaen Troels Børrild er uddannet cand.scient.soc fra RUC og dermed klædt på til at lave klassisk udviklingsarbejde på fjerne afrikanske destinationer.

”Mine professorer er meget kritiske, for erhvervslivet har jo ikke hidtil været betragtet

som en ubetinget medspiller. Det har skabt jobs og bidraget til økonomisk udvikling – men ikke været katalysator for bæredygtig social og miljømæssig udvikling”.

De tre mener, at der er tale om en varig forandring i strategi for danske virksomheder.

”Mange virksomhedsledere fortæller, at det i erhvervskredse er blevet lige så legitimt at tale om overholdelse af moralske kodeks og menneskerettigheder som at tale om profit”, siger Troels Børrild.

Nyt skud på stammen

I mange år har danske firmaer for eksempel forsøgt at signalere, at de havde styr på forholdene hos underleverandøren. Og hvis leverandøren ikke overholdt kodeks, mistede de opgaven. Det sikrede imaget – men trak verden endnu mere skæv, fordi de store underleverandører så vandt markedsandele lokalt, mens små og mellemstore blev skubbet ud.

Det nye skud på stammen er derfor, at danske virksomheder aktivt skal bidrage til, at staterne opfylder deres pligt til effektivt at beskytte medarbejdere og lokalsamfund fra krænkelse. Det er kort sagt den danske virksomheds opgave at kontrollere, at underleverandørerne lever op til en række krav indenfor

miljø, menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder, og at have et beredskab klar, hvis det slår fejl. Det har lokale myndigheder i den tredje verden ikke altid ressourcer til. De danske virksomheder trækker derfor udviklingsdonorer og organisationer med ind i landene.

”Skal vi sikre, at små og mellemstore virksomheder i værdikæden ikke skubbes ud på grund af CSR-krav, må visionen være, at vores virksomheder bidrager til, at lokale myndigheder er i stand til at sikre basale rettigheder. Det er bæredygtigt – og i øvrigt langt mere økonomisk end det, der foregår nu”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Firmaer som bannerførere

Dermed er danske virksomheder indirekte blevet udenrigspolitiske aktører – og det er en af grundene til, at den danske regering har fremlagt og fået opbakning til en 30 punkts handlingsplan for CSR. Filosofien er, at samfundsansvarlighed skal markedsføre Danmark og dansk erhvervsliv og dermed øge konkurrenceevnen.

Men det er helt frivilligt, om virksomhederne vil have en politik på området, og regeringens vil altså ikke lovgive om, hvordan virksomhederne konkret skal arbejde med

DEN INTERNATIONALE ARBEJDSORGANISATION (ILO)

ILO er FN's faglige organ for arbejdsmarkedsspørgsmål. ILO har som grundlæggende mål at bekæmpe fattigdom og fremme social retfærdighed ved at fremme beskæftigelse og forbedre arbejdsvilkår og sociale forhold på globalt plan.

ILO blev oprettet i 1919, og samme år blev Danmark medlem. ILO har 182 medlemslande, og arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer er medlemmer på lige fod med medlemslandenes regeringer.

ILO's konventioner handler om arbejdsmarkeds-, uddannelses- og sociale forhold. Danmark har ratificeret alle de såkaldte kernekonventioner om f.eks. foreningsfrihed, retten til at organisere sig og føre kollektive forhandlinger, forbud mod tvangsarbejde, diskrimination og de værste former for børnearbejde.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet

Sune Skadegaard Thorsen rådgiver store danske virksomheder om, hvordan de kan praktisere socialt ansvar, når de opererer i udlandet. Foto: Jakob Dall.

samfundsansvar. Det fastslog tidligere økonomiminister Bendt Bendtsen, da han præsenterede planen i maj.

”I en globaliseret verden kan Danmark ikke konkurrere alene på pris. Vores produkter skal have ekstra værdi – alt fra design til miljø og ansvarlighed. Det er i det lys, handlingsplanen skal ses – en plan, der kan få os i den globale førertrøje, når det gælder samfundsansvar”, sagde Bendt Bendtsen.

Ifølge planen skal de 1.000 største danske firmaer rapportere om deres overholdelse af CSR, og Sune Skadegaard Thorsen er enig i, at Danmark dermed kan blive foregangsland.

”Hvis den danske handlingsplan implementeres fuld ud med tilstrækkelige ressourcer, kan Danmark komme helt i front på det her område. Vi kan reelt blive verdensmestre i CSR”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Hidtil har meget CSR-arbejde været ren

image-
dyrkelse
eller en
nødvendig om-
kostning
for at gar-

dere sig mod ubehagelige afsløringer. Det nye er, at firmaer forsøger at implementere CSR i forretningsstrategien med fokus på deres kerneprodukter og kompetencer for dermed at gøre indsatsen kommercielt interessant.

Novo Nordisk, der producerer medicin, vil for eksempel højne sundheden i den tredje verden. Det vil skabe et marked for Novos produkter. Og dermed er CSR-arbejdet pludselig ikke en udgift, der er henlagt til kommunikations- og imageafdelingen, men en integreret del af den centrale direktionens vision. En investering.

”Firmaernes indsats med CSR skal betyde,

at arbejdet med at højne menneskerettighederne hænger strategisk sammen med den service og det produkt, firmaet leverer”, sammenfatter Kamilla Lembcke.

Det er stadig virksomhedernes kræmmer-sjæl, der driver værket. Men menneskerettighederne er tænkt ind i en langsigtet profitmaksimering.

”Hvis et firma giver to millioner til en zoologisk have, kan det give en kortvarig varm følelse. Men hvis du ikke er dyrehandler, giver det ikke specielt megen værdi på langt sigt i opbygningen af virksomhedens identitet – og så ryger motivationen”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Men de nye vinde vil næppe blæse ny erkendelse ind i hovederne på alle kritikere lige med det samme. Skepsisen over for industrien er velforankret.

”De mest progressive virksomheder har

rykket sig
mere end
regeringer-
ne, journal-
isterne og
NGO'erne
har. De

forventer ikke noget af virksomhederne. Derfor ser de heller ikke altid, at det kan fremme virksomhedernes konkurrenceevne at arbejde for social bæredygtighed”, siger Troels Børrild.

De tre er da også enige om, at journalister i årtier kan blive ved med at grave klassiske afsløringer af firmaer op. Men tendensen er i gang, mener de.

”Filosoffer siger, at fremtiden handler om at tænke på tværs og i helheder. Det gælder også samspillet mellem virksomheder og den tredje verden”, siger Troels Børrild.

”Erhvervslivet er den måske vigtigste katalysator for en bedre verden”

Sune Skadegaard Thorsen

CSR:

Corporate Social Responsibility

(CSR) handler om virksomhedernes samfundsansvar. Miljøet skal beskyttes, medarbejdere og lokalsamfund skal behandles ordentligt, og korruption skal modarbejdes. EU definerer CSR som ”et koncept, hvor virksomhederne frivilligt integrerer sociale og miljømæssige hensyn i deres forretningsaktiviteter og i deres interaktion med deres interessenter”.

FN'S GLOBAL COMPACT:

FN's Global Compact er et frivilligt netværk af virksomheder, som blev lanceret af FN's tidligere generalsekretær Kofi Annan i 1999. Til dato har over 4300 virksomheder tilsluttet sig, heraf 85 fra Danmark. Global Compact overvåger ikke virksomhedernes optræden og påtvinger dem ikke bestemte handlinger. Men principperne skal stimulere til forandring og samfundsansvar. Global Compact er baseret på 10 principper om menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljøbeskyttelse og antikorruption.

Virksomheden bør:

1. Støtte og respektere beskyttelsen af internationalt erklærede menneskerettigheder.
2. Sikre, at den ikke medvirker til krænkelse af menneskerettighederne.
3. Opretholde foreningsfriheden og effektivt anerkende retten til kollektiv forhandling.
4. Støtte udryddelse af alle former for tvangsarbejde.
5. Støtte effektiv afskaffelse af børnearbejde.
6. Afskaffe diskrimination i relation til arbejds- og ansættelsesforhold.
7. Støtte en forsigtighedstilgang til miljømæssige udfordringer.
8. Tage initiativ til at fremme større miljømæssig ansvarlighed.
9. Opfordre til udvikling og spredning af miljøvenlige teknologier.
10. Modarbejde alle former for korruption, herunder afpresning og bestikkelse.

De kender ham hos Jysk og Dansk Supermarked. De kender ham hos Telenor og Ericsson. Journalisten Tom Heinemann har ristet en lang række virksomheder, der ikke overholder deres egne moralske kodeks og bryder menneskerettighederne. Her er hans opskrift.

FÅ SKOVLEN UNDER SKURKENE

Nogle få hundrede meter fra Udenrigsministeriet ligger journalist Tom Heinemanns færge og vugger i kanalen. Selv står kaptajnen på broen med en trådløs telefon og fægter med den frie arm. Engagementet er stort – selv om emnet umiddelbart virker ganske fredeligt: Na-boens båd tager vand ind. Og Tom Heinemann låner da gerne en pumpe ud. Men, understreger han, ”der er sgu tale om et lån”.

Netop den kontante tone og de direkte krav til virkeligheden er hans kendetegn som tv-journalist. Tom Heinemann har afdækket danske svineproducenters forretninger i Østeuropa. Udstillet hvordan Jysk, Cheminova og Dansk Supermarked fraviger etiske spilleregler i Indien. Og senest har norske Telenor og svenske Ericsson kastet millioner i et nødberedskab, der skulle sikre firmaernes image, efter at Tom Heinemanns tv-udsendelse ”Et tårn af løfter” afslørede arbejds- og miljøforholdene på de fabrikker i Bangladesh, der fremstiller selskabernes telemaster. Han lægger ikke skjul på sit drive.

”Jeg anser konfrontationen som klimaks.

Jeg bliver aldrig træt af følelsen. Du møder op med 45 minutter klar dokumentation på DVD og siger til direktøren: ”Hello. Her har I mig tilbage. My name is Tom Heinemann. I am a Danish journalist”.

Selv om hans mission er journalistisk, står der alligevel mange ting i Tom Heinemanns private håndbog, der med fordel kan overføres til enhver NGO. Og han svarer beredvilligt på det enkle spørgsmål: Hvordan afslører man de globale skurke, der ødelægger miljøet og slider arbejderne op?

Skurke i farvandet

Tom Heinemann lukker mobiltelefonen. Denne gang var det revisoren. Det lille tv-firma er pludselig ikke så småt mere. Tv-stationer er interesserede i hans evne til at rokke ved den globale dagsorden. Det er ganske enkelt underholdende og væsentligt på en og samme tid.

”Du kan jo starte med Amnestys egen årsberetning og udvælge de fem lande i verden, hvor menneskerettighederne brydes oftest. Østeuropæiske lande. Sydøstasien. De oplys-

ninger samkører du med Udenrigsministeriets oversigt over danske virksomheder i de samme lande. Ambassaderne har jo en meget beredvillig handelsafdeling, der hjælper med både etablering og støtte hvor som helst”, forklarer Tom Heinemann.

Der vil helt sikkert være skurke i det udvalgte farvand. Mange af de danske firmaer i området kan sågar have tilsluttet sig FN’s Global Compact, der har meget klare regler for, hvordan virksomhederne bedst agerer i forhold til menneskerettighederne og arbejdstagerrettigheder. De stikker selv hovedet i løkken.

”Hvordan kan man arbejde i et land som Hviderusland, hvor det er dokumenterbart, at menneskerettighederne brydes nærmest dagligt?”, spørger Tom Heinemann retorisk.

Virksomhederne vil have deres automatiske modsvar parat. De har udtalt det før. De udtaler det gerne igen, forklarer Tom Heinemann.

”Virksomhederne svarer, at deres tilstedeværelse vil påvirke forholdene i en bedre retning. Sådan som Carlsberg har gjort, da de rykkede til Tibet. Men det er det rene nonsens.

PÅ SPORET AF SANDHEDEN

Tom Heinemann står bag en række dokumentarfilm, som afslører virksomheders brud på grundlæggende rettigheder i ulandene. ”Når tilbud dræber” dokumenterer de farlige forhold, som indiske tekstilarbejdere lever og arbejder under, når de producerer varer til danske firmaer og deres tilbudsjagende kunder. Den er prisbelønnet verden over og har været vist i blandt andet Island, Sverige, Finland, Norge, Japan og Canada samt på arabiske Al Jazeera. ”Et tårn af løfter” afslører, at to af Skandinavien største teleselskaber, Telenor og Ericsson, får produceret deres telemaster på fabrikker i Bangladesh under livsfarlige arbejdsforhold. Udsendelsen er den første af en fælles nordisk serie på tre med titlen ”Flip The Coin”. Serien er blevet til i et samarbejde med SVT, NRK og DR. I efteråret 2008 sendes de to øvrige dokumentarfilm.

En indisk arbejder hælder syre i klor for at blege bomuld. Dampene ætser, skader øjnene og danner vand i lungerne. Fabrikken fremstillede tekstiler til Jysk og Dansk Supermarked. Foto: Lotte la Cour.

Hvor længe har Burma været et militærdiktatur? Der har vi da aldrig påvirket noget som helst. Der bliver ikke færre diktaturer i verden, fordi danske virksomheder øger deres omsætning”, fastslår han.

Drik te med arbejderne

Når Tom Heinemann har fundet et firma, der samarbejder med en tvivlsom stat, skal historien researches – uden at journalisten selv bliver afsløret. Her skal man bruge gode mellemlid, såkaldte fikserer. De kan aflønnes fornuftigt efter lokale forhold – uden at det koster en dansker en formue.

”Fikseren researcher for dig, før du selv tager af sted på den dyre rejse med fly og hotel. Men du risikerer, at de ikke forstår dit ærinde, eller

at de forsøger at bekræfte din historie over for dig – uden at have dokumentationen. Derfor underviser jeg dem. Lærer dem at tænke journalistisk. Og i dag har jeg et godt netværk rundt om i verden, der alle forstår, hvordan jeg tænker og arbejder”, fortæller han.

Hvis fikserens arbejde bekræfter, at historien holder, pakker Tom Heinemann kufferten og opsøger lokalmiljøet, hvor arbejderne holder til.

”Find det skur, hvor de drikker deres te før og efter arbejde. Lav interviewene med dem. Sig, at du laver en udsendelse om deres arbejde. Og overvej, om du skal rejse hjem med dine bånd og din research, før du konfronterer ledelsen – så du ikke mister båndene i lande, hvor en tolder kan købes for få penge”.

En god dækhistorie

Det sker også, at Tom Heinemann vælger at gå direkte til firmaets ledelse. Men det kræver en god dækhistorie.

”Du kan sige: ’Vi er et dansk tv-hold, og vi synes, det er helt fantastisk, at du producerer til en dansk virksomhed! Vi laver et program om tekstilproduktion. Det er jo hverken usandt eller forkert”, understreger Tom Heinemann.

Dermed er han på kollisionskurs med almindelig moral. Han fortæller ikke altid hele sandheden.

”Der bliver ikke færre diktaturer i verden, fordi danske virksomheder øger deres omsætning”.

Journalist Tom Heinemann

”Jeg har en meget høj etik, men jeg er ikke bleg for at udgive mig for at være en anden. For eksempel en interesseret køber”.

”Hvordan kan du både have en høj moral og udgive dig for at være en anden?”

”Jeg konfronterer jo ledelsen med den fulde historie efterfølgende. Men under indsamlingen af dokumentation kan jeg godt være seniorforsker fra et universitet, jeg selv opfinder navnet på”, forklarer han.

Hvis Tom Heinemanns dækhistorie åbner dørene til fabrikken, og han får en rundvisning af en stolt direktør, er det fotografen, der overtager hovedrollen. Hun – fotografen er næsten altid Tom Heinemanns kone, Lotte la Cour – sækker bagud og lader selskabet vinde nogle meter. Pludselig forsvinder hun måske

ned af en sidegang og filmer dunke med syre eller høje tårne med udsatte arbejdere – mens direktøren febrilsk forsøger at få samling på selskabet.

”Og når vi sidder på et lille, skaldet hotelværelse og ser båndene igennem om aftenen, og vi kan se, at den er der. Så er det et klimaks”, siger han.

”Hvad er det bedste, I har filmet på den måde?”

”Jeg tror, det er syrebadene i Indien med indiske arbejdere, der laver skandinaviske tilbudsvarer. Det var den mest grufulde og mest sensationelle oplevelse”.

Men ét er, at Tom Heinemann får et privat kick af at afsløre verdens skurke. Noget andet er, om det overhovedet rykker noget. Det mener Tom Heinemann absolut, det gør.

”På den måde bliver verden mere retfærdig. Nogle af vores afsløringer har hjulpet mange arbejdere. Tusindvis har fået det bedre”, siger han.

Han fremhæver, at Jysk satte et stort schweizisk firma til at gennemgå alle processer på fabrikkerne i Indien, og han er overbevist om, at Telenor nu vil sørge for, at arbejderne på de fem fabrikker i Bangladesh får handsker, sko og hjelme. Og en sikkerhedsline, når de kravler 75 meter op i luften.

”Jeg ved, jeg har gjort en forskel. Det er en lille dråbe, men det er tilfredsstillende alligevel”. ☺

Virksomhederne vil gerne tage større socialt ansvar – siger advokaten. Nej, de siger bare, at de gerne vil – siger journalisten. Vi lader eksperter Steen Vallentin kommentere uenigheden.

”RETORIK”

”Jeg tror ikke, at socialt ansvar er et markant krav fra unge mennesker til ansættelsessamtalerne. Det er løn og arbejdsområder”.

Lektor Steen Vallentin

Det mest udprægede fællestræk ved advokat Sune Skadegaard Thorsen og journalist Tom Heinemann er, at de bor idyllisk – advokaten et tennisloop fra Mølleåen, og journalisten kun en håndbajer fra at kunne strejfe Christianshavns Kanal.

Men når det kommer til spørgsmålet om virksomheders reelle vilje til at udvise socialt ansvar i de lavt udviklede lande, de handler med, træder forskellene frem.

Sune Skadegaard Thorsen er optimisten. Han tror, at mange virksomheder virkelig ønsker at integrere det socialt udviklende arbejde i firmaets strategi. Han taler om paradigmeskifte.

Journalist Tom Heinemann tror, det meste er varm luft og PR-strategi.

”Det er rigtigt, at flere og flere virksomheder formulerer et større socialt ansvar. Men det er simpelthen et spørgsmål om at få kunderne til at tro på, at firmaet gør en forskel”, siger Tom Heinemann, der har lavet flere afslørende dokumentarfilm om danske firmaer i den tredje verden.

Steen Vallentin er lektor, Ph.d. ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi ved Copenhagen Business School. Amnesty har udnævnt ham til sagens overdommer.

”Tager flere danske virksomheder i dag et reelt ansvar for de vilkår, deres underleverandører producerer under?”

”Det korte svar er ja. Det er virksomhederne nærmest tvunget til. Alle store firmaer synliggør i dag deres Code of Conduct. De skal være bevidste om, hvad der er af problemstillinger i deres produktion. De skal tage det alvorligt og

fremvise facts. Ellers bliver de afsløret”.

”Du bekræfter, at virksomhederne gerne vil, og at de finder det vigtigt. Men gør de det også?”

”Jeg skal ikke lyde alt for forblømt. Der er stadig firmaer, der bare vil have varerne lavet billigst muligt”.

”Men kan man sige, at der ligefrem er tale om en slags paradigmeskifte, hvor firmaernes ledelse ser CSR-arbejdet som en integreret del af den samlede forretning?”

”Det kan man i et vist omfang håbe. Der er mange virksomheder, hvor direktionen siger, den gerne vil integrere det. Men når man ser på, hvordan de så integrerer det, så er det ofte kun retorisk. Den ansvarlige afdeling har ønsket om at integrere. Men det kan sagtens være, at andre dele af virksomheden ikke er lige så interesseret”, siger Steen Vallentin.

Ny generation af medarbejdere

Næste stridspunkt: Har advokat Sune Skadegaard Thorsen ret i, at den nye generation af medarbejdere har så høje etiske krav, at det presser virksomhederne til at udvise socialt ansvar. Også her er Tom Heinemann uenig.

”Det kan godt være, at mange medarbejdere stiller så store krav, at virksomhederne er nødt til at rette ind. Men det har jeg så til gode at se i praksis. Jeg synes først, medarbejderne melder sig, når afsløringen er kommet”.

Til det siger Steen Vallentin:

”Det bliver jo ofte fremstillet som det store dyr i åbenbaringen, at unge mennesker vil kunne identificere sig med deres arbejde. Jeg tror, det er lidt overdrevet. De unge går op i, at

CODE OF CONDUCT

Code of Conduct er virksomhedernes egne etiske standarder. Her et uddrag fra Coop Danmark:

- Den lokale lovgivning skal overholdes.
- Børnearbejde accepteres ikke. Arbejder børn på 12-15 år, fordi det er tilladt i det pågældende land, skal det ske som del af en oplæring og kun på særlige betingelser.
- Tvangsarbejde accepteres ikke.

virksomheden lever op til minimumskravene. At den er god og solid og uden for mange hak i tuden. Jeg tror ikke, socialt ansvar er et markant krav fra unge mennesker til ansættelsessamtalerne. Det er løn og arbejdsområder”.

Også den nationale danske handlingsplan om CSR får bølgerne til at skvulpe mellem Mølleåen og Christianshavns Kanal. Advokaten mener, Danmark kan komme i verdensklasse med den plan. Tom Heinemann har en anden overbevisning.

”Den plan vil ikke forandre noget. Det bliver bare meget sjovere at være journalist. Nu behøver vi ikke nøjes med at fange Jysk eller Dansk Supermarked – nu kan vi også tage regeringen”, siger Tom Heinemann.

”Vil den danske handlingsplan for CSR betyde, at der bliver færre virksomheder at afsløre i fremtiden?”

”Ikke i sig selv”, siger Steen Vallentin.

”De 1.000 største danske virksomheder skal afrapportere om deres CSR-aktiviteter. Men de bliver ikke tvunget til at lave noget socialt udviklende arbejde. Presset kan være, at det er pinligt ikke at gøre det”.

”Men vil virksomhedernes arbejde blive mere konkret for at undgå pinlighederne?”

”Jeg tror, vi både vil se ren retorik og konkret handling. For nogle virksomheder er den slags afrapportering ikke andet end et stykke papir. Der er en masse retorik på det her område”.

Demonstration mod det amerikanske selskab Halliburton – et af verdens største energiselskaber, som opererer i over 120 lande. Halliburton fik store kontrakter på genopbygning og olieproduktion i Irak og har bygget og drevet mange af USA's militære anlæg over hele verden. I 2002 opførte firmaet den bergtede Camp X-Ray i Guantánamo-lejren, og i 2006 vandt Halliburton en milliardkontrakt på at bygge interneringslejre for illegale immigranter i USA. Foto: Getty Images.

AMNESTY MENER:

BRUG FOR BINDENDE REGLER

Gennem de seneste årtier har verdenssamfundet været vidne til en markant politisk, økonomisk og teknologisk udvikling. Globaliseringen har givet i øget velstand for nogle, men har også betydet fattigdom, miljødelæggelse og fortvivlelse for millioner af andre. Det er primært stater, der har et ansvar for at beskytte og fremme menneskerettighederne. Men også virksomheder bør kunne stilles til ansvar for deres handlinger, når de krænker basale menneskerettigheder.

Kravet til virksomheder om at vise samfundsansvar hænger sammen med den svækkelse af nationalstaten, som har fundet sted – også i forhold til virksomheder. Økonomiske ressourcer er blevet koncentreret hos transnationale selskaber, og Den Internationale Valutafond (IMF), Verdensbanken og Verdenshandelsorganisationen (WTO) får stadig mere magt. En situation, som ikke ubetinget er til fordel for befolkningerne i de lande, som selskaberne og de økonomiske institutioner investerer i.

Amnesty International har flere gange afsløret de negative konsekvenser, som transnationale selskabers aktiviteter har haft for medarbejdere og lokalsamfund i lande som Kina,

Burma, Nigeria og Indien. Det gælder for eksempel sikkerhedsvagters overgreb på civile og virksomheders involvering i tvangsforflytninger af indbyggerne i forbindelse med etablering af fabrikker, miner og dæmninger.

Indtil nu har de fleste virksomheders arbejde med samfundsansvar og menneskerettigheder udelukkende været baseret på frivillighed. Men selvom frivillige initiativer har en positiv rolle at spille, kan de aldrig erstatte internationale bindende minimumsstandarder, der sikrer, at virksomheder kan stilles juridisk til ansvar for grove menneskerettighedskrænkelser. Især når stater forsømmer deres pligt til at gøre det. Som minimum bør alle virksomheder respektere alle menneskerettighederne, uanset hvilken sektor, hvilket land eller hvilken kontekst, man opererer i.

Amnesty International opfordrer virksomheder til at bruge deres indflydelse til at fremme menneskerettighederne, bl.a. ved at gøre opmærksom på dem i dialogen med lokale og nationale myndigheder og ved at indgå samarbejde med andre virksomheder, NGO'er og fagforeninger om at fremme menneskerettighederne overfor leverandører, lokalsamfund og myndigheder i de lande, man opererer i.

AMNESTY BUSINESS FORUM

Amnesty International ønsker at påvirke virksomheder til at handle i overensstemmelse med menneskerettighederne. For at skabe et forum for dialog har Amnesty Internationals danske afdeling etableret Amnesty Business Forum (ABF), som består af Arla Foods, Carlsberg, Coloplast, Coop Danmark, Dalhoff Larsen & Horneman, Danfoss, Danisco, DONG Energy, Grundfos, ISS, LEGO koncernen, Novo Nordisk, Novozymes, TDC og Toms Gruppen.

Formålet med ABF er at påvirke store danske virksomheder til at påtage sig et ansvar for at respektere, forsvare og fremme menneskerettighederne i de lande, hvor de opererer og har samarbejdspartnere.

Amnesty International forventer, at virksomhederne yder en aktiv indsats for at sikre, at de handler i overensstemmelse med menneskerettighederne, blandt andet ved at de:

- Udvikler en politik på menneskerettighedsområdet, som henviser til FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne.
- Analyserer konsekvenserne af deres aktiviteter i de lande, hvor de opererer.
- Uddanner medarbejderne i virksomhedens menneskerettighedspolitik, så de kan anvende den i praksis.
- Etablerer et ledelsessystem, der sikrer implementering af menneskerettighedspolitikken.
- Rapporterer om deres arbejde på menneskerettighedsområdet.
- Stiller krav til deres leverandører om, at de også opererer i overensstemmelse med virksomhedens menneskerettighedspolitik.

Du kan læse mere om ABF på www.amnesty.dk/business

Flere og flere virksomheder melder sig ind i frivillige initiativer for at få styr på deres samfundsansvar (CSR). Men afsløringer af virksomheders menneskerettighedskrænkelser tikker stadig løbende ind, og eksperter savner effektiv lovgivning, der kan stille de virksomheder, der bryder reglerne, til ansvar.

DEN GLOBALE KAMP

Det vakte voldsom opstandelse, da den amerikanske tv-kanal CBC i 1993 afslørede, at arbejderne på sportsfirmaet Nikes fabrikker i Indonesien blev udsat for fysiske overgreb og seksuelt misbrug. Historierne om underbetaling, dårlige arbejdsforhold og menneskerettighedskrænkelser hos Nikes leverandører fortsatte op igennem 1990'erne, og Nike blev symbolet på vor tids 'sweatshops', hvor arbejderne knokler til en dårlig løn og har få eller ingen rettigheder.

Siden har Nike satset tungt på at genskabe det ødelagte omdømme – blandt andet gennem medlemskab af FN's Global Compact – for at signalere, at man tager sit samfundsansvar alvorligt.

Men kritikere mener, at Nikes og andre virksomheders frivillige medlemskab ikke er andet end et PR-stunt, og flere danske eksperter efterlyser lovgivning, der kan stille virksomhederne til ansvar for de krænkelser, der sker hos leverandørerne.

Kofi Annans vision

Den globaliserede vareproduktion har ofte smertelige konsekvenser for arbejdere i den tredje verden, hvor mange stater ikke kan eller vil sørge for, at de udenlandske virksomheder overholder regler om miljø, menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder.

Men afsløringerne af katastrofale arbejdsvilkår på fabrikker i Asien har sat sig fast i bevidstheden hos forbrugerne, som kræver fair trade og ren samvittighed, når de køber ind.

Derfor er trenden om virksomhedernes samfundsansvar – Corporate Social Responsibility (CSR) – i de senere år flyttet ind på direktionsgangene.

FN's forrige generalsekretær, Kofi Annan, havde en stærk vision om at inddrage virksomhederne som en del af løsningen på de globale problemer. Han ville samle virksomheder, organisationer og FN-organer i ét globalt forum og lade dem samarbejde om at udbrede social ansvarlighed.

I 1999 blev visionen til virkelighed. FN's Global Compact blev lanceret som et innovativt svar på det, mange længe har efterlyst: Samfundsansvar på en global skala. I en tale til World Economic Forum tilskyndede Kofi Annan virksomhederne til at handle på trods af manglende lovgivning.

”Lad være med at vente på, at hvert enkelt land får skabt love, der kan beskytte retten til forsamlingsfrihed og til kollektive forhandlinger. I kan i det mindste sikre, at jeres egne ansatte samt ansatte hos jeres underleverandører har disse rettigheder. I kan i det mindste sørge for, at I ikke ansætter mindreårige børn eller tvangsarbejdere, hverken direkte eller indirekte”, sagde Kofi Annan.

I dag, ni år senere, har Global Compact etableret sig som moderskibet i et univers, der siden er blevet koloniseret af en lang række andre frivillige projekter. Blandt disse kan nævnes Business Social Compliance Initiative (BSCI), Fair Trade, Max Havelaar og Projekt Overskud med Omtanke, hvor virksomheder-

ne samarbejder om at få styr på forholdene i produktionskæden.

Men ifølge Peter Lund Thomsen, der er forsker på Copenhagen Business School og ekspert i CSR, handler samfundsansvar stadig for mange virksomheder om at beskytte deres image.

”Der er en klar trend om, at størstedelen af det arbejde, som virksomhederne laver med etisk leverandørstyring, primært er for at beskytte deres image. Det vil sige, at alle de etiske regler og kontrolsystemer, de sætter i gang ned gennem leverandørkæden, i meget høj grad er for at beskytte sig imod den kritik, der muligvis kan komme”, siger Peter Lund Thomsen.

Når etikken slår fejl

De etiske retningslinier gavner derfor ikke nødvendigvis dem, de er tiltænkt – nemlig arbejderne i den anden ende af produktionskæden.

”Det, at en virksomheds etiske retningslinier bliver overholdt, er ikke nødvendigvis lig med, at der sker forbedringer i arbejdssituationen for lokale arbejdere, eller at forureningen fra for eksempel tekstilfabrikker bliver mindre”, siger han.

Nogle gange kan de etiske retningslinier endda have negative omkostninger for lokale arbejdere. Et af Peter Lund Thomsens eksempler kommer fra Pakistan, der siden 1997 har gennemført et stort program for at udrydde børnearbejde i den lokale fodboldindustri, der fremstiller bolde til Nike og Adidas.

Arbejdere på den berygtede Alang-strand i det vestlige Indien, som er verdens største skibskirkegård. Alang er kendt for sine mange alvorlige arbejdsulykker, og det var her, at færgeren Kong Christian IX blev sendt til ophugning i 2005. Foto: Polfoto.

Mange kvinder var beskæftiget med at sy fodbolde – typisk i deres eget hjem, fordi de også skulle passe børn eller ikke måtte forlade hjemmet alene for deres mænd. Men da man ville indføre etiske retningslinier i fodboldproduktionen, opdagede man, at børn også tog del i arbejdet i hjemmene. Derfor besluttede Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO), UNICEF og Red Barnet i samarbejde med de lokale eksportører og sportsfirmaerne at lave nogle centrale sycentre i hver landsby. Dermed kunne man kontrollere, at der ikke var børnearbejde. Problemet var, at tusinder af kvinder ikke kunne forlade deres hjem og dermed mistede deres job.

”Jeg tror godt, at de internationale sportsvirksomheder og ILO vidste, at det ville blive konsekvensen i en eller anden grad. Men for dem handlede det primært om at beskytte deres image. Det var ikke et spørgsmål om, hvor vidt børnene og deres forældre fik det bedre eller ej. Man skulle hurtigst muligt have fjernet børnene fra produktionen”, siger Peter Lund Thomsen.

FN i tænkeboks

Etiske retningslinier er langt fra altid løsningen på problemer i produktionen, og ifølge eksperter er det et problem, at de eksisterende FN-konventioner primært er formuleret med henblik på stater. Sune Skadegaard Thorsen,

der rådgiver en lang række virksomheder om CSR, efterlyser, at FN udstikker en præcis beskrivelse af, hvad der er virksomheders ansvar i forhold til overholdelsen af for eksempel retten til familieliv, retten til sundhed og retten til uddannelse.

”Vi har defineret standarderne for stater

”Der er en klar trend om, at størstedelen af det arbejde, som virksomhederne laver med etisk leverandørstyring, primært er for at beskytte deres image”.

Peter Lund Thomsen, forsker ved Copenhagen Business School

gennem menneskerettighedskonventionerne. Så staterne ved godt, hvad de må, og hvad de ikke må. Men vi skal vi have oversat de rettigheder, der bliver beskyttet i FN’s menneskeretskonventioner, til et globalt sæt minimumsstandarder, som alle virksomheder i hele verden bliver nødt til at overholde, uanset hvor de arbejder”, siger han.

Det arbejde har været i gang i FN i ti år – foreløbig uden resultat. I øjeblikket ligger bolden hos FN’s særlige repræsentant for menneskerettigheder og erhverv, John Ruggie, der netop har fået tre år mere til at beskrive virksomhedernes ansvar på menneskerettighedsområdet.

Men en række NGO’er, herunder Amnesty International, mener, at arbejdet går for langsomt, og at der er brug for internationale, bindende retningslinjer, så virksomheder stil-

les juridisk til ansvar for grove menneskerettighedskrænkelser – især når stater forsømmer at gøre det.

Men hvem skal så stille de virksomheder til ansvar, der ikke overholder reglerne? FN kæmper i forvejen med et begrænset budget for at stoppe voldelige konflikter og retsfor-

følge krigsforbrydere. Og med anlæet 90.000 internationale virksomheder forekommer det usandsynligt, at FN kan overvåge og retsforfølge alle de virksomheder, der ikke overholder standarderne.

Derfor mener Sune Skadegaard Thorsen, at man skal uddelegere retsforfølgelsen af virksomheder til de enkelte stater. Ved at tilføje en såkaldt ekstra-territoriel jurisdiktion til FN’s retningslinier kan stater kriminalisere virksomheder for krænkelser, de har begået i udlandet. Dermed kan man lægge mere pres på virksomhederne og samtidig flytte noget af ansvaret fra FN’s skuldre og over på staterne.

”Det er jo en lang proces. Men hvis du får defineret, hvordan sådan nogle regler skal se ud, så har virksomheden lige pludselig noget at arbejde med, og så vil de være langt mere tilbøjelige til at gå i gang”, siger han.

Nyttige links:

www.business-humanrights.org

www.unglobalcompact.org

www.samfundsansvar.dk

Det kan være svært at gennemføre forbedringer hos leverandøren, når man bare er en lille virksomhed. To danske virksomheder fortæller om nogle af forhindringerne, når man påtager sig et socialt ansvar.

KUN EN LILLE FISK

I en bygning af sorttjæret træ med udsigt over Kerteminde Havn ligger Butler's Choice. Beliggenheden er pæredansk, men virksomhedens produkter kommer langvejs fra. Butler's Choice importerer nemlig fisk og skaldyr fra blandt andet Indien og Vietnam, og fiskene bliver solgt videre til danske supermarkeder i eksotisk marinade og indbydende indpakninger, hvor sloganet 'We care to be fair' mere end antyder, at virksomheden også har noget på hjerte.

Jacob Gertsen, der grundlagde Butler's Choice i 1997, har hele tiden haft en stærk vision for virksomhedens sociale profil.

"Her i huset tror vi helhjertet på, at hvis man skal arbejde med tredjeverdenslande og de produkter, vi har med at gøre, så skal man gå ind og tage et ansvar", siger han.

I Butler's Choice bruger man derfor mange penge og ressourcer på at hjælpe leverandørerne med at forbedre sociale forhold. Det kan være alt fra uddannelse af medarbejderne på

en fabrik og betaling af børnenes skolegang til at forsyne dem med det nødvendige sikkerhedsudstyr.

Men for små virksomheder som Butler's Choice er det en særlig udfordring at motivere leverandørerne til at leve op til nye krav om social ansvarlighed. Da Butler's Choice i 2000 indførte miljømæssige og sociale retningslinjer, var det da også langt fra alle leverandørerne, der ville acceptere kravene.

"Butler's var jo bare et lille firma, og det blev modtaget med meget blandede følelser fra de her fabrikkere, for de var sådan: 'Hvor meget køber I i grunden, og hvor meget omsætter I for?' Så sagde vi: 'Vi omsætter ikke for ret meget, og vi køber heller ikke ret meget, men vi har intentioner om, at hvis I er okay, så vil vi gerne gøre rigtig meget ved sagen'. Der var mange, der rystede på hovedet. Men der var også nogen, der syntes, det lød meget spændende", fortæller Jacob Gertsen.

En del af vores DNA

I virksomheden Rice, der importerer brugskunst fra blandt andet Thailand og Madagaskar, har man også valgt at sætte ordentlige leverandørforhold i højsædet.

"Det er ligesom en del af vores DNA", fortæller Charlotte Hedeman Gueniau, der har stiftet og ejer Rice sammen med sin mand.

"Vi har hele tiden haft det sådan, at selv om vi producerer i den tredje verden, skal det ikke være på bekostning af nogen".

I Rice forsøger man at styrke leverandørerne ved at opbygge partnerskaber med dem. På Madagaskar, hvor virksomheden har haft leverandører i knapt 10 år, vokser leverandørerne sammen med Rice. Fra Rice' side hjælper man dem, hvis de har nogle problemer. Det drejer sig ofte om småting som for eksempel at anskaffe en ny symaskine eller at sørge for, at de, der pakker varerne, ikke sidder direkte på gulvet og arbejder, men at de har borde og stole.

Charlotte Hedeman Gueniau fortæller, at en

CARLSBERG OG ØLPIGERNE

Carlsberg røg ud i en mediestorm, da det i 2006 kom frem, at de omkring 700 såkaldte ølpiger, der promoverer Carlsbergs øl i nattelivet i Cambodja, blev udsat for grove krænkelse under arbejdet. En undersøgelse fra Care viste dengang, at 80 procent af ølpigerne var blevet befamlet på kønsorganerne, 60 procent var blevet truet, og 38 procent havde ufrivilligt haft sex med en kunde på arbejdspladsen. Pigerne fik løn for at få kunderne til at drikke Carlsberg.

Carlsberg kendte til problemet, da man købte bryggeriet Cambrew, men forklarer, at det er en langsommelig proces at indgå kontrakter med alle ølpigerne som led i selskabets etiske retningslinjer. I foråret havde Carlsberg indgået kontrakt med 500 af de 700 ølpiger, så de er sikret en ordenlig grundløn.

A.P. MØLLER FIK TEAMSTERS PÅ NAKKEN

Rederigiganten A.P. Møller-Mærsk fik i 2006 det magtfulde amerikanske transportarbejderforbund Teamsters på nakken. Teamsters mødte op til generalforsamlingen i Danmark og krævede, at A.P. Møller-Mærsk skulle udarbejde et kodeks baseret på otte ILO-konventioner om blandt andet at tage afstand fra børnearbejde og diskrimination på baggrund af race, hudfarve og køn. Samtidig krævede Teamsters, at alle arbejdere i organisationen fik ret til kollektive forhandlinger og medlemskab af en fagforening. Protesterne førte til, at rederiet i 2007 indførte et etisk kodeks, hvor man anerkender medarbejdernes ret til at organisere sig og forhandle overenskomster.

Virksomheden Rice får blandt andet fremstillet brugskunst i Madagaskar og har gennem 10 år opbygget tætte partnerskaber med leverandørerne. Foto: Rice.

af virksomhedens største udfordringer for at sikre socialt forsvarlige forhold hos leverandørerne ofte er leverandørernes egen modvilje.

”Der er nogle gange, hvor vi rammer ind i en mur, og hvor der er nogle produkter, vi ikke kan få. Vi har lige haft to sager, hvor vi ikke kan få lov til at besøge fabrikkerne for eksempel i Kina. Hvis vi ikke må komme på besøg, så er der jo noget galt, og så dropper vi selvfølgelig ud af samarbejdet”, siger hun.

Det sker dog kun i de groveste tilfælde, for i Rice er man villig til at fortsætte samarbejdet med leverandører, der er åbne og viser en vilje til at forbedre forholdene på arbejdspladsen.

Så laver Rice en udviklingsplan sammen med leverandøren og hjælper dem med at opfylde kravene indenfor en fastsat tidsramme.

Ondt i hovedet

I Butler's har man også oplevet, at leverandørernes egne vaner og modvilje kan være en af de store barrierer for CSR-arbejdet.

”Når forhold på fabrikker skal forbedres, bliver det ofte først opfattet af leverandørerne som noget, der koster penge. Og at nedbryde den mur er svær. For alle står og nikker, men om de så virkelig forstår meningen med det, vi ønsker at gøre, er en anden ting”, fortæller Jacob Gertsen.

Peter Lund Thomsen, der er forsker på Copenhagen Business School (CBS) og ekspert i virksomheders sociale ansvar, påpeger, at det kan være svært at implementere etiske retningslinier hos leverandører i meget forskellige dele af verden.

”Der er meget ofte forskel på de prioriteter, der står i en virksomheds etiske retningsli-

nier, og de lokale leverandørers og arbejderes forståelse af, hvad der er socialt ansvarligt”, siger han.

Men det er ikke altid leverandørerne, der er problemet. Også politiske faktorer kan være en hæmsko for den sociale ansvarlighed.

”Vi har en fabrik i Vietnam, der laver sorte tigerrejer. De pumpede deres spildevand direkte ud i Mekong-floden. Dengang kunne det ikke være anderledes, for regeringen ville ikke give dem tilladelse til at bygge et rensningsanlæg”, fortæller Jacob Gertsen.

Butler's hjalp fabrikken med at formulere et brev til myndighederne, hvori de skrev, at

”Her i huset tror vi helhjertet på, at hvis man skal arbejde med tredjeverdenslande og de produkter, vi har med at gøre, så skal man gå ind og tage et ansvar”

Jacob Gertsen, Butler's Choice.

Butler's gerne ville købe rejer fra fabrikanten, hvis de fik et nyt rensningsanlæg, og det fik de til sidst.

”Vi er fortsat med at købe rejer af dem, selv om de pumpede alt det der ud i floden. De ville aldrig have fået lavet et nyt vandrensingsanlæg, hvis vi ikke havde fortsat som kunde”.

Dødelig alvor

Og netop det at bevare relationen med leverandørerne trods problemer er en vigtig komponent i social ansvarlighed, mener Peter Lund Thomsen fra CBS.

”Det kan være uetisk at afbryde samhandlen med leverandører, fordi de ikke overholder en virksomheds etiske retningslinier. Når det sker, mister en masse arbejdere ofte deres indkomst. Det kan være nemmere for

TO FIRMAER I SUPERLIGAEN

Rice og Butler's Choice er foreløbig de to eneste virksomheder i Danmark, der har opnået en Social Accountability 8000 (SA8000) certificering, som er baseret på FN's Menneskerettigheds-erklæring, Konventionen om Børns Rettigheder samt ILO's konventioner om arbejdstagerrettigheder.

de internationale virksomheder at bruge den såkaldte cut and run strategi, men det kan have meget alvorlige konsekvenser for lokale arbejdere, der ikke længere har mulighed for at brødføde deres familier”, siger han.

For Rice og Butler's Choice er der både negative og positive konsekvenser af at være dedikeret til at sikre ordentlige forhold i leverandørkæden. I Butler's Choice bruger man hvert år en væsentlig del af virksomhedens omsætning på at forbedre forholdene hos leverandørerne. Det betyder, at virksomheden er presset til at sælge mere, og at medarbejderne hele tiden skal løbe lidt stærkere.

”Vi har investeret knapt fire millioner kroner i 2006 og 2007, og vi investerer det samme i 2008 og 2009. Virksomhedens omsætning og størrelse taget i betragtning er det faktisk lige i overkant. Men vi mener helt klart,

at det er og bliver en konkurrencefordel, at vi har arbejdet med det fra starten. For det er jo ikke noget, man bare sidder og laver over en weekend. Det er langsigtet”, siger Jacob Gertsen.

I Rice erkender Charlotte Hedeman Gueniau, at hun trods en dedikeret indsats altid går med en lille angst for, hvad medierne kan finde på at skrive om virksomheden.

”Mange virksomheder tør ikke reklamere med det, de gør, fordi de er bange for, at der skal komme en eller anden journalist, som bare har lyst til at lave en ond historie om én. Den lurer jo hele tiden i baghovedet, men sådan er det, når man går frem med så klar en politik. Men vi har det sådan, at uanset hvad, så er vi med til at påvirke tingene i den rigtige retning”. 🍌

Mange danske pensionselskaber dumper i investeringsetik. De skubber ansvaret for overvågningen af investeringerne ud i byen og mangler basal viden om menneskerettighederne, afslører Amnesty's undersøgelse. Ekspert er direkte skuffet.

PENSIONSSKABER DUMPER I ETIK

Tre pensionselskaber er helt nede på ren dumpekarakter. Ni klarer sig bedre, men ligger under middel. Og kun et selskab kravler op på et nital – efter den gamle 13-skala. Sådan lyder vurderingen, når advokat Sune Skadegaard Thorsen fra firmaet Global CSR gennemgår de 14 pensionselskabers svar på de ni spørgsmål om investeringsetik, som Amnesty har stillet dem via e-mail.

”Jeg er faktisk lidt skuffet. Amnesty giver jo pensionselskaberne en platform til at demonstrere selvtilid og vise, hvordan de tager samfundsansvar. Men de udnytter slet ikke chancen”.

Sune Skadegaard Thorsen er ekspert, i hvordan virksomheder kan udvise samfundsansvarlighed, der understøtter menneskerettighederne – også gennem investeringer. Han understreger, at der er masser af god vilje hos en del af selskaberne. Men næsten alle pensionselskaberne svigter, når det handler

om selv at tage konkret ansvar for investeringerne.

”Jeg troede, at regeringens nationale handlingsplan havde sat mere skub i pensionselskaberne,” siger Sune Skadegaard Thorsen og henviser til den handlingsplan om virksomhedernes samfundsansvar, som tidligere økonomiminister Bendt Bendtsen (K) præsenterede tidligere på året.

Han peger især på, at mange pensionselskaber har outsourcet det etiske beredskab til internationale firmaer, der har specialiseret sig i at analysere etikken i investeringer.

”Pensionselskaberne skal selv kunne identificere manglerne i deres investeringspolitik og selv kunne engagere sig i analyserne. Det er den eneste måde, de bliver i stand til at udvikle en etisk standard at operere efter”.

Mange af svarene bærer desuden direkte præg af, at pensionselskaberne ikke helt kender begreberne. Blandt andet fremhæves men-

neskerettighederne som regler, som pensionselskaberne vil overholde – men faktisk er de skrevet til stater og er endnu ikke beskrevet bindende af FN på samme måde for virksomheder eller for den sags skyld pensionselskaber. Alt i alt er danske pensionselskaber midt i deres velvilje for passive.

”De sidder måske og venter på, at FN skal definere standarder for dem. Og FN skal sætte standarderne, men pensionselskaberne burde aktivt deltage i at sætte dem”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Et selskab som TopDanmark svarer slet ikke på de ni stillede spørgsmål. I stedet sender selskabet en kort sammenfatning – der ikke siger det store.

”Faktisk siger TopDanmark, at de ingenting gør. Det overrasker mig”, siger Sune Skadegaard Thorsen.

Men TopDanmark parerer kritikken.

”Topdanmark har ikke et mekanistisk regel-

SORTLISTET I NORGE

Den dansk-britiske vagtvirksomhed Group 4 Securicor blev i sommer sortlistet af et af Norges største livsforsikringselskaber KLP for ”systematiske brud mod arbejdstagerrettigheder i 12 lande”. Dermed står Group 4 Securicor på den sorte liste sammen med våbenfirmaer og tobaksproducenter, som KLP ikke vil investere i. KLP begrundet beslutningen med, at den internationale fagforening UNI Global har indklaget Group 4 for overtrædelse af OECD's retningslinjer for internationale selskaber. I fem lande er overtrædelserne bekræftet af officielle kilder – USA, Indonesien, Israel, Mozambique og Malawi.

ISS VIL RYDDE OP

ISS, der ejes af en kapitalfond, valgte i juni at indgå en aftale med den internationale fagforening UNI Global for at få styr på arbejdstagerrettighederne. Aftalen for de 440.000 medarbejdere skal ifølge ISS' topchef, Jørgen Lindegaard, bidrage til at forbedre branchens ry og omdømme, når det gælder arbejdsmiljø, organisationsret, lønniveau og uddannelse af medarbejderne. Ifølge UNI Global sætter aftalen en ny standard for globale arbejdstagerrettigheder. ”Aftalen er en model, som andre arbejdsgivere kan følge, hvis de tager deres sociale ansvar alvorligt”, siger UNI Globals præsident Tom Balanoff.

Cheminova har forsøgt at forhindre en undersøgelse af sprøjtemidlet methyl parathion i Brasilien, hvor det årligt koster op til 4.000 landarbejdere livet. De to storaktionærer i Cheminova, ATP og LD, kræver nu en mere etisk og ansvarlig ledelse i kemivirksomheden. Foto: Polfoto.

sæt kopieret efter ni spørgsmål fra Amnesty”, siger kommunikationschef Jens Langergaard fra TopDanmark.

”Men det udelukker ikke, at Topdanmark kan agere ud fra hensyn til etik og samfundsforhold”, siger han.

Også journalist Tom Heinemann, der på tv har afsløret en række firmaer, der ikke har styr på etikken, er kritisk over for TopDanmark – især den del af firmaets svar, der handler om det amerikanske aktieindeks S&P 500, som indeholder mange af verdens største selskaber: ”TopDanmark har købt nogle få millionte dele af alle selskaber i S&P 500, uden at der er foretaget en konkret vurdering af det enkelte selskab”.

”Vil det sige, at etikken ingenting betyder, bare man ikke ejer hele firmaet?”, spørger Tom Heinemann.

Også den kritik afviser TopDanmark.

”Nej. Vi mener bare ikke, at der er noget etisk problematisk i at investere i anerkendte indekser som S&P 500. Og med så få aktier, at det svarer til millionte dele af hvert selskab, kan man ikke udøve aktivt ejerskab, hvis der mod forventning skulle være et uetisk hår i suppen hos et af S&P 500-selskaberne”, siger Jens Langergaard.

Top Heinemann understreger, at et svar, som det TopDanmark kommer med, er med til at pirre offentlighedens kritik og nysgerighed.

”Jeg vil da som journalist straks få lyst til at få fat i TopDanmarks investeringsportefølje. Den lyder spændende”.

ATP er undersøgelsens duks og klare vinder. Men alligevel er der to kritikpunkter. Blandt andet bider Sune Skadegaard Thorsen mærke i, at ATP har fravalgt investeringer i Myanmar, efter at pressen har kastet sig over landet.

”Er der en risiko for, at ATP i for høj grad ligger under for pressens kampagner, og at ATP dermed for hurtigt fravælger investeringer, hvor man kunne have udøvet aktivt ejerskab?”

”Nej, ATP ligger ikke under for pressens kampagner. Fravalg af aktier sker efter nøje overvejelser og byggende på fakta. Det handler om at være konsistent og forudsigelig – således at identiske tilfælde behandles ens”, siger direktør i ATP, Lars Rohde.

Han understreger, at frasalget i Myanmar skete, fordi udenrigsministeren opfordrede EU til at sanktionere mod olieaktiviteter i Myanmar.

”Dermed blev sagen til en del af dansk udenrigspolitik. Og som det fremgår af vores retningslinier, følger ATP dansk udenrigspolitik”, fastslår Lars Rohde.

Et andet kritikpunkt er, at ATP ikke har klare kriterier for, hvornår selskabet offentliggør navne på de investeringer og selskaber, de trækker sig ud af.

”Det er et valg. ATP ønsker ikke at offentliggøre en samlet liste over selskaber, som er ekskluderet. ATP vil dog, som i dag, fortsat offentliggøre navne på ekskluderede selskaber ved direkte forespørgsler fra medierne”, siger Lars Rohde. ↻

VI STILLEDE DISSE 9 SPØRGSMÅL:

1. Har I udviklet etiske retningslinjer for ALLE jeres investeringer i såvel danske som udenlandske selskaber? Hvis nej: Hvilke områder er IKKE dækket af jeres etiske retningslinjer?
2. Hvordan er menneskerettighederne – altså i en bredere betydning end arbejdstagerrettighederne – omfattet af de etiske retningslinjer for jeres investeringer?
3. Har I formuleret kriterier for, hvornår I vælger at trække jeres investeringer ud af et selskab?
4. Er det nogensinde sket – og i givet fald i hvilket eksempel – at I har trukket investeringer ud af etiske grunde?
5. Offentliggør I navne på selskaber, I har trukket investeringer ud af?
6. Udøver I aktivt ejerskab over for de virksomheder, I investerer i? I givet fald hvordan?
7. Har I formuleret kriterier for, hvor længe I vil udøve aktivt ejerskab over for virksomheder, der overtræder jeres etiske retningslinjer, inden I trækker jeres investeringer ud?
8. Offentliggør I jeres aktieinvesteringer, så det til hver en tid er muligt for kunder, medlemmer, medier og andre aktører at se hvilke virksomheder, I investerer i?
9. Rapporterer I offentligt om jeres indsats på det etiske område?

Alle selskaber siger, de vil overholde menneskerettighederne. Men hvor mange overvåger, at de rent faktisk gør det? Det er omdrejningspunktet for Amnesty's tema om social ansvarlighed. Med andre ord: Alle, der markedsfører sig på at tage ansvar, skal kunne svare på, hvordan de gør det. Ellers er udsagnet ifølge eksperter gratis. Her kan du se de 14 pensionselskaber, som vi stillede ni spørgsmål om etikken i deres investeringer.

TJEK DIN PENSION

TopDanmark

Slaglinje: "Kunderne skal kende os som forsikrings-selskabet, hvor de føler sig godt hjulpet".

Karakter:

00

Trækker op: ?

Trækker ned: Svarer ikke på, hvad deres holdning er til etik og menneskerettigheder. Køber aktier i udenlandske selskaber uden at foretage konkret vurdering. Svarer ikke på, om investeringer er blevet fravalgt. Svarer ikke på, om fravalgte investeringer offentliggøres. Svarer ikke på, om de rapporterer om indsatsen på det etiske område.

Lægernes Pensionskasse

Slaglinje: "Vi investerer ikke i virksomheder, der har tobaksfremstilling som hovedaktivitet eller hovedindtægtskilde".

Karakter:

00

Trækker op: ?

Trækker ned: Henviser til hjemmeside og svarer ikke på spørgsmålene.

Unipension

Slaglinje: "Formuen forvaltes på en forsvarlig måde med sigte på et højt og stabilt afkast".

Karakter:

03

Trækker op: Lytter angiveligt til, at medlemmerne ønsker markant etisk investeringsprofil.

Trækker ned:

Kan ikke svare på spørgsmål. Henviser til, at retningslinjerne på grund af sammenlægning først er på plads i foråret 2009.

Industriens Pension

Slaglinje: "Det enkelte selskab, hvori Industriens Pension investerer, må udvise evne til at tilpasse sig den løbende udvikling i holdning til miljø og etik på de markeder, hvor det virker, idet det er afgørende for selskabets succes og dermed Industriens Pensions afkast ved at investere i selskabet".

Karakter:

6

Trækker op: Har fravalgt investeringer af etiske grunde.

Trækker ned: Ingen rapportering om indsats på det etiske område. Intet aktivt ejerskab. Ingen offentliggørelse af navne på virksomheder, de har trukket sig ud af.

AP Pension

Slaglinje: "AP Pension (har derfor) ikke nedfældet en konkret etisk investeringspolitik, som forhindrer investeringer i bestemte virksomheder eller brancher".

Karakter:

6

Trækker op: Har været i dialog med selskaber.

Trækker ned:

Henviser i sin investeringsetik til FN-resolution om menneskerettigheder. Det er rettelig en deklaration, der kun gælder for stater og ikke for virksomheder. Uddelegerer det aktive ansvar og kontakten til investeringerne til porteføljeforvaltere.

Finanssektorens Pensionskasse

Slaglinje: "Da FSP investerer i et stort antal virksomheder, kan vi ikke til enhver tid være sikre på, at alle investeringer lever op til FSP's etiske standarder".

Karakter:

6

Trækker op: Har af etiske grunde trukket sig fra investeringer.

Trækker ned: Offentliggør ikke navne på investeringer, de har trukket sig ud af. Offentliggør ikke deres investeringer over for medlemmer, medier og andre aktører. Fremhæver medlemskab af "Netværk for god virksomhedsetik og ikke finansiell rapportering" som svar på, hvordan menneskerettighederne er omfattet af pensionskassens etiske retningslinjer for investeringer.

Danske Civil- og Akademiingeniørers Pensionskasse

Slaglinje: "DIP vurderer, at de bedste investeringer opnås, når virksomhedsledelserne har en forretningsmæssig og økonomisk forsvarlig holdning med i deres overvejelser".

Karakter:

6

Trækker op:

Afviser brugen af ordet etisk og taler i stedet mere konkret om ansvarlige investeringer.

Trækker ned: Har tidligere trukket sig ud af investeringer, der stred med værdigrundlaget – men er i dag tilbageholdende med denne aktive politik. Følger de internationale konventioner, Danmark har tiltrådt. Det lyder fint – men hvis et pensionselskab i for eksempel Algeriet på samme måde lod sig begrænse af det nationale engagement, ville det have store konsekvenser.

Pension-Danmark

Slaglinje: "Hvis en virksomhed overskrider generelt accepterede normer, vil det føre til en beslutning om, at PensionDanmark ikke vil investere i den".

Karakter:

6↑

Trækker op: Er opmærksom på, at tilslutningen til FN's principper for ansvarlige investeringer kræver PensionDanmarks opmærksomhed.

Trækker ned: Fremhæver, at de regler, nationalstaterne har tiltrådt, skal overholdes. Men hvad med investeringer i lande, der ikke har tiltrådt alle reglerne? Svarer ikke konkret på de stillede spørgsmål.

JØP – Juristernes og Økonomernes Pensionskasse

Slaglinje: "JØP investerer ikke i våbenproducerende virksomheder, der ... ikke udviser ansvarlighed i forhold til den forventede brug af deres våben".

Karakter:

7

Trækker op: Vil meget gerne signalere socialt ansvar. Offentliggør navne på virksomheder, man har trukket sig ud af.

Trækker ned: Negativ omtale i pressen fremhæves som årsag til, at JØP ser på sine investeringer. Men det er et fåtal af krænkelserne af menneskerettighederne, der omtales i pressen. Det er samme selskab, der screener for overtrædelse af menneskerettigheder, der efterfølgende også står for den opfølgende dialog med virksomheden. Dermed har screeningsbureauet interesse i at lave negative anmærkninger. Uklart hvilke kriterier, der ligger til grund for, at virksomheder havner på negativlisten.

Funktionærpension

Slaglinje: "De konkrete valg af enkeltaktieinvesteringer varetages af eksterne samarbejdspartnere".

Karakter:

7

Trækker op: Har trukket sig fra investeringer af etiske grunde.

Trækker ned: Risikoanalysen i investeringerne er outsourcet. Pensionsselskabet burde være med i processen. Benævner FN's Global Compact som selvstændig norm og konvention. Global Compact er principper, der bl.a. henviser til FN's menneskerettigheder. Offentliggør ikke navne på virksomheder, de har trukket sig ud af.

PKA

Slaglinje: "Pensionskassen investerer ikke i virksomheder, der producerer våben. Underleverandører er ikke omfattet af dette, ligesom der fokuseres på virksomhedernes kerneaktiviteter".

Karakter:

7↑

Trækker op: Ved at FN's Global Compact principper baserer sig på Verdenserklæringen for Menneskerettigheder.

Trækker ned: Offentliggør ikke navne på de investeringer, de trækker sig ud af. Har outsourcet det aktive ejerskab og mister dermed selv mulighed for dialog og akkumulering af viden.

PFA

Slaglinje: "PFA Pension ønsker at være en aktiv investor, som via dialog med virksomhedens ledelse påvirker udviklingen i de selskaber, der investeres i, og dermed optimerer den langsigtede værdiskabelse".

Karakter:

7↑

Trækker op: Signalerer forståelse for menneskerettighedernes reelle funktion og status.

Trækker ned: Bruger samme firma til screening af aktier og opfølgende dialog – uheldig dobbeltrolle. Uklare regler for, hvornår de frasælger aktier af etiske årsager. For eksempel har kritik af arbejdstagerrettigheder udløst frasalgs. Var det en pressestorm – eller var menneskerettighederne overtrådt?

Nordea

Slaglinje: "Med den rette pensionsopsparing kan du leve som i dag – hele livet."

Karakter:

7↑

Trækker op:

Har nedsat egen komite, der selv træffer beslutning for frasalgs af investeringer. Dermed mulighed for, at viden og erfaring opsamles i firmaet.

Trækker ned: Har outsourcet screening og management.

Henviser til, at hvis screeningsbureauet konstaterer overtrædelser af internationale normer, skal det gå i dialog med virksomheden. Men uklart, hvordan overtrædelsen skal konstateres. Omtaler internationale konventioner som juridisk bindende. Men de kan kun overtrædes af de stater, der har tiltrådt dem. Uklart, hvornår frasalgs af aktier af etiske grunde kommer på tale.

ATP – Arbejds-markedets Tillægs-pension

Slaglinje: "Social ansvarlighed er oftest en forudsætning for en varig god indtjening og dermed for bevarelse af aktivinvesteringernes realværdi".

Karakter:

9

Trækker op: Bruger internationale konventioner som standard i lande, der ikke selv har tiltrådt dem.

Udøver egen kontrol og undersøgelse. Udøver aktivt ejerskab – blandt andet gennem krav til Cheminova. Trækker sig ud af investeringer af etiske grunde.

Trækker ned: Henvisningen til, at ATP 25 gange i år har trukket investeringer ud af Myanmar, signalerer pressetække. Det er diffust, hvornår ATP offentliggør navne på de investeringer, de har trukket sig ud af.

FAKTA OM UNDERSØGELSEN

Vi kontaktede 14 pensionsselskaber per e-mail og rykkede for svar to gange. Advokat Sune Skadegaard Thorsen vurderer her kvaliteten af selskabernes arbejde med etiske investeringer og giver dem karakterer efter den gamle 13-skala. Det er vigtigt at understrege, at karaktererne udelukkende er baseret på en subjektiv vurdering af, hvordan de svarer på spørgsmålene. Den faktiske etiske profil kan afvige fra de givne svar. Den fremhævede slaglinje er fra selskabernes eget materiale. Du kan læse selskabernes svar i fuld længde på Amnestys hjemmeside www.amnesty.dk

Officielt findes de ikke. De er usynlige. Deres eksistens bliver benægtet. De gør noget, som betragtes som unaturligt i Indien, og deres handlinger kan give op til 10 års fængsel. De fleste af dem vil ikke indrømme det. Deres familier er ikke klar over det. Deres venner har heller ingen mistanke. På den måde lever de et dobbeltliv. Et liv som ægtemand og far – og et liv som mand, der har sex med andre mænd. Hvis det bliver opdaget, risikerer de at blive slået, ydmyget, hånet eller voldtaget. Folk griner af dem, laver sjov af dem, afpresser dem og fortæller dem, at de ikke har ret til at leve. Men deres plageånder bliver ikke straffet.

TAVSE STEMME I INDIEN

TAVSE STEMMER I INDIEN

I et samfund, hvor homoseksualitet er tabu, er det næsten umuligt at have et sexliv, der falder uden for normen. Paragraf 377 i den indiske straffelov forbyder sex, som ikke tjener til reproduktion. Dermed er diskrimination og stigmatisering af mænd, der har sex med mænd, blåstemplet af staten.

Sex mellem mænd i Indien er meget forskelligt fra Vesten. Mange indiske mænd, der har sex med mænd, lever faktisk lykkeligt med at være gift og tager sig kærligt af deres familier. I hemmelighed udlever de deres drømme med andre mænd – typisk som en leg med køn og med en klar rollefordeling mellem feminin og maskulin optræden.

Nogle betegner sig selv som 'Hijras' – det tredje køn, som hverken er mænd eller kvinder. Andre er 'Kothis', som opfatter sig selv som kvinder og indgår i en relation med andre mænd, hvor kønsrollerne ligner et heteroseksuelt forhold.

Den tyske fotograf Isabell Zipfel boede i en længere periode i den indiske by Lucknow, hvor hun fik lov til at følge det homoseksuelle miljø på nærmeste hold. Det er der kommet en enestående fotoreportage ud af, som vi bringer her.

KVINDEFÆNGSLET I HERAT I DET VESTLIGE AFGHANISTAN ER OGSÅ ET FÆNGSEL FOR KVINDERNES BØRN. TVIVLSOMME ELLER FORSINKEDE DOMME FOR UTROSKAB ER BLANDT ÅRSAGERNE TIL, AT KVINDERNE SPÆRRES INDE. ”TAG IKKE LEGEN OG LIVET FRA BØRNENE”, SIGER MENNESKERETS FORKÆMPEREN SURYA PAKZAD. AMNESTY INTERNATIONAL HAR I ÅREVIS KRITISERET AFGHANSKE KVINDERS MANGLENDE RETTIGHEDER.

Med mor i fængsel

Pigen hedder Awarna, hun er otte år og har foreløbig været i fængsel i syv måneder sammen med sin mor.

Jeg tager et billede af hende på trappen op til nogle værelser, hvor der hver nat sover op mod 30 kvinder og børn i køjesenge af jern – eller på betongulvet. Her er intet privatliv eller ro. Et par få ejendele er hængt på søm på den afskallede væg.

Hvorfor Awarna er her – og hvor længe hun skal blive i fængslet – er spørgsmål, der ikke findes svar på. Hun trækker på skulderen, men er som de andre børn ivrige efter at se sit eget portræt i digitalkameraets gengivelse på skærmen. Ungerne stimler sammen og fniser og peger. Jeg har vist givet dem dagens oplevelse. Eller måske månedens eller kvartalets oplevelse? Tanken er nærværende, men uudholdelig. Der sker intet, absolut intet, for disse børn bag fængselsmuren i kvinde-fængslet i Herat.

To mandlige og en kvindelig vagt går rundt mellem de omkring 100 kvinder og et halvt hundrede børn i den tomme, støvede fængselsgård i eftermiddagsheden på 35 grader. Den ene vagt, vicefængselsinspektør Habibullah Nazari, viser ind på et værelse, hvor der står legetøj. Det er brugt og sendt med i en container fra Danmark til Den Danske Afghanistan Komitès kontor i Herat, hvis hovedopgave ellers er at drive et hospital og sundhedsklinikker her i det vestlige Afghanistan.

Men alt det danske legetøj er pakket sirligt på hylder, som var det bøger på et veldrevet bibliotek. Det fremgår ikke helt, om der er ryddet op, fordi der er besøg – eller om der altid ser sådan ud.

Men en anden besøgende, direktøren for kvindeorganisationen Voice Of Women Organisation, Surya Pakzad, tænder helt af: Børnene skal have lov at lege med alt det legetøj. De skal have lov at rode som andre børn, fastslår hun, og Habibullah Nazari nikker.

”Tag ikke legen og livet fra børnene”, siger Surya Pakzad.

Men spørgsmålet er, om børnene overhovedet evner at lege ordentligt mere?

”Nogle måneder efter børnene er kommet til fængslet, holder de tit

op med at lege”, konstaterer Surya Pakzad.

Her er ingen ordentlig skolegang, ingen fritidsaktiviteter – kun fortvivlede mødre, endeløse rutiner bag fængselsmuren, elendige bade og toiletter og umenneskelige forhold. I vinter kom temperaturen tilmed helt ned på minus 20 grader.

”Vi skaffede lidt tøj fra Danmark til børnene. De rendte syge og blåfrosne rundt i sandaler, og der var dårlig opvarmning indendørs. Det var helt forfærdeligt at se”, fortæller Inge-Lise Aaen, som er direktør for Den Danske Afghanistan Komitès projekter i området.

Kvinders rettigheder nægtet

Behandlingen af børnene overtræder adskillige paragraffer i FN's menneskerettighedserklæring fra 1948, men det virker som skrivebordspolitik, når man påpeger det. Det næste spørgsmål er nemlig, hvor børnene skal gå hen, hvis de blev sat fri?

Vicefængselsinspektør Habibullah Nazari svarer sådan:

”De fleste børn har ingen far, ingen familie, som vi kan sende børnene til. Mange familiemedlemmer er dræbt i krigen. Vi kan ikke sende børnene i skole på grund af risikoen for kidnapning. Vi vil prøve i samarbejde med mandefængslet at få nogle børn i skole”, siger han, men må kort efter indrømme, at der slet ikke er nogen børn i mandefængslet.

Det er mødrenes situation, der er nøglen til løsningen. Men alt hvad blandt andre Amnesty International har kritiseret om manglende retsbeskyttelse under den nuværende, skrøbelige regering – samt i de Taleban-kontrollerede områder – synes bekræftet her i kvindéfængslet i Herat.

Fornemmelsen af, at mange af kvinderne er uskyldigt dømt – eller fængslet, mens de venter på en retssag – bekræftes af Surya Pakzad fra Voice of Women Organisation.

”Flere er fængslet for drab på deres mænd. Hvis manden er død i huset, og ingen andre er i huset, så må det jo være kvinden, som har gjort det, uanset hvad hun siger. Det er meget svært for kvinderne at

1. Awarna på 8 år har foreløbig været syv måneder i fængsel sammen med sin mor – og aner tilsyneladende ikke hvorfor.
2. I fængselsgården sker der ingenting for hverken børn eller kvinder. Forrest er det vicefængselsinspektør Habibullah Nazari.
3. I et lille lokale sover 30 kvinder, børn og spædbørn.

modbevise det, og tit anklager også mandens familie hende for mordet”, fortæller Surya Pakzad.

Strafbar utroskab

En anden almindelig grund til, at kvinderne sidder fængslet med deres børn, er utroskab. Dømmes de for utroskab – ofte alene på ægtemandens eller familiens anklager – er straffen et halvt til et helt års fængsel, hvorefter ingen i familien vil have med hende at gøre. Ofte vil de heller ikke have med børnene at gøre mere. Og så smuldrer deres forsørgelsesgrundlag. Hvad værre er, at kvinderne også må vente på en retssag i fængslet.

”Tit er de her et år, mens de venter på at komme for retten på grund af forsinkelser. Vi har i vores organisation en forsvarsadvokat tilknyttet, men blandt andet skal en retssag i Herat først godkendes i Kabul, inden den kan køre her. Alt er forsinket på grund af det”, siger Surya Pakzad.

Hendes ord har en vis vægt. Den 10. marts i år var hun i Washington for at modtage en pris af USA's udenrigsminister, Condoleezza Rice, for at være en af ”verdens modige kvinder”. Prisen fik hun for sit arbejde gennem 10 år for Voice of Women.

Flere gange under besøget går kvinderne hen til hende for at fortælle om deres sag. Kvinderne græder, og Surya Pakzad lytter. Hun kan ikke gøre meget andet for kvinderne end at gøre opmærksom på deres sager uden for fængslet. Børnene har hun mere realistiske drømme om at gøre noget for. Hun søger penge til at tage på picnic med børnene en gang i mellem, så de ser noget andet end fængslet.

Vestens dilemma

For den vestlige, militære alliance, der har det klare mål at opbygge demokratiet i Afghanistan og støtte den valgte regering samt præsident Hamid Karzai, er det et dilemma, at der er så tydelige overtrædelser af menneskerettighederne i regeringskontrollerede områder, som man eksempelvis ser i kvindefængslet. Kritikken har hidtil været diplomatisk,

fordi der også er fremskridt på visse områder hos regeringen. Godt nok er der stadig kun én kvindelig minister, Hussn Banu Ghazanfarmen, men regeringens manglende evne til at bremse menneskeretskrænkelserne er foreløbig beskyttet af, at alternativet med Taleban er endnu værre.

Taleban opererer eksempelvis i grupper blot en snes kilometer fra kvindefængslet, så de er en helt reel trussel, der kan ende med en genindførelse af det fundamentalistiske styre, der prægede Afghanistan i stigende omfang fra 1994 til 2001.

Amnesty International har i gentagne rapporter påpeget kvinders manglende rettigheder, volden mod kvinder, de vilkårlige fængslinger, tortur af fanger – og ikke mindst Afghanistans fastholdelse af dødsstraf. Hamid Karzai kom i 2007 med en erkendelse, som var til at tage at føle på. Han forklarede i følge en Amnesty-rapport, at hans embedsapparat endnu ikke havde kapacitet til at arrestere og retsforfølge mange af dem, der er ansvarlige for tidligere forbrydelser og menneskeretskrænkelser. Paradoksalt nok er nogle af de mistænkte tidligere og nuværende medlemmer af regeringen og provinsregeringerne.

Men i kvindefængslet i Herat synes kritikken af Afghanistans menneskerettigheder uendelig langt væk.

AMNESTY-RAPPORTER OM AFGHANISTAN:

Afghanistan: Justice and rule of law key to Afghanistan's future prosperity (2007)

Afghanistan: Mounting civilian death toll – all sides must do more to protect civilians (2007)

Afghanistan: Taliban attacks against civilians increasing and systematic (2007)

Afghanistan: All who are not friends, are enemies – Taliban abuses against civilians (2007)

Den store parade for homoseksuelle i Letland, Riga Pride, tiltrak i lighed med de foregående år flere moddemonstranter end paradedeltagere. For selvom Letland i dag er et EU-land, har det ikke gjort livet nemmere for de homoseksuelle, der føler sig uønskede i deres eget land.

STOLTTHED OG FORDOM I RIGA

Den nationalistiske menighed New Generation havde bedt til Vorherre om regn. Men der var ikke en sky på himlen, da omkring 400 homoseksuelle, biseksuelle og transseksuelle samt politikere, observatører og menneskerettighedsaktivister med regnbueflag og fællessang gik i optog langs Daugava-floden lørdag den 31. maj.

Amnesty-medlemmer fra hele verden deltog i Riga Pride for at sætte fokus på de store problemer med homofobi i Østeuropa og i håbet om at lægge pres på Rigas myndigheder, så de sikrer paradedeltageres sikkerhed. De foregående år er optoget blevet mødt af vrede moddemonstranter, der har overdænget deltagerne med æg, vand og sågar menneskeafføring. Således vendte folketingspolitikeren Simon Emil Ammitzbøll (R) i 2006 hjem fra Riga tydeligt chokeret efter sit møde med voldelige homofober og et passivt politi.

I år er området omkring ruten afspærret, og hundredvis af kampklædte betjente sørger for, at moddemonstranter og paradedeltagere ikke kommer i direkte kontakt. Bag metalhegn står en stor gruppe demonstranter med knyttede næver og bannere med slogans som "Homoseksualitet er en synd" og "Riga Pride = AIDS Pride".

Moddemonstranterne er en broget skare af midaldrende mænd, unge ranglede skinheads og ældre kvinder. En stor del af dem bærer t-shirts med No Pride logoet. Et logo, der bedst kan beskrives som to pinde-mænd i seksuel nærkontakt – med en rød streg over. En sådan t-shirt bærer Ivan, der til daglig arbejder som tolk. Han står helt op ad hegnet og er ivrig efter at give sin holdning til kende.

"Det er en fuldstændig formålsløs parade, for vi har jo slet ikke problemer med diskrimination her i Letland", fortæller han.

"Hvorfor skal vi bruge penge på, at bøsserne går i parade? Skal alle perverse mennesker have lov til det? De pædofile og stofmisbrugerne? Problemet er, at bøsserne ikke bidrager med noget som helst til samfundet. De nedbryder familierne, og de får ingen børn".

Den homoseksuelle præst

På behørig afstand fra No Pride-gruppen står den tidligere præst Maris Sants, der var blandt de første erklærede homoseksuelle i Letland. Som homoseksuel og præst rammer hans historie lige ned i letternes ømmeste punkt, og for seks år siden blev han ekskommunikeret af den lutherske kirke i Letland. Hans ry som homoseksuel præst var blevet for meget for præstestanden, der beskyldte ham for at promovere homoseksualitet.

Selv fortæller Maris Sants, at han på det pågældende tidspunkt ikke engang praktiserede homoseksualitet, men levede i colibat. Han havde dog ved en enkelt lejlighed udtalt, at han fandt kirkens syn på homoseksuelle problematisk.

I dag er han både aktiv i Mozaika – en organisation for homoseksuelles rettigheder – og præst i sin nyetablerede menighed, Open Evangelical Congregation. En luthersk kirke, der ikke er officielt anerkendt af de lettiske myndigheder, men anses for at være en alternativ religiøs bevægelse. Tidligere på dagen stod han i spidsen for en gudstjeneste, der

skulle velsigne paraden. Det karakteristiske regnbueflag fungerede som alterdug, og ”We Shall Overcome” var afslutningshymne. Kirken var dog kun halvt fuld, for Maris Sants har vanskeligt ved at overtale Mozaikas medlemmer til kirkegang. De har nemlig fået nok af religion.

”Jeg forstår dem sådan set godt. Religion minder dem om dengang, de var børn, og præsterne fortalte dem, at homoseksuelle kommer i helvede”, sukker Maris Sants.

Efter at være blevet frataget sin præstegerning blev Maris Sants et kendt ansigt i medierne, der skiftevis har fremstillet ham som pervers og som foregangsmand. Det blev umuligt for ham at gå i fred på gaden, og han er blevet overfaldet flere gange, end han kan tælle. I dag har han fået nok og flytter til England, hvor han regner med at kunne leve af sin anden uddannelse som psykoterapeut. Kampen må føres videre af den nye generation, siger han.

Et lykkeligt liv i skabet

En mulig aftager kunne være Janis. Han er 25 år og bor i Riga, hvor han er fuldmægtig i integrationsministeriet. Det vil sige indtil på mandag, hvor han forventer at finde en fyreseddel på sit bord. Janis er nemlig erklæret bøsse og aktiv i planlægningen af Riga Pride siden 2005. Og selvom man ikke kan blive fyret for at være homoseksuel, så ved han, at ministeriet har lagt mærke til hans deltagelse i Riga Pride og længe har ønsket at skille sig af med ham.

Janis’ mor har også bedt ham om at holde lav profil. Hun risikerer ligeledes en fyreseddel, efter at hendes kolleger er begyndt at kommentere sønnens åbenlyse homoseksualitet. Derfor forsøger Janis at undgå, at der bliver taget billeder af ham, og han beder mig om ikke at bringe hans rigtige navn.

Den splittelse, han giver udtryk for, er kun alt for velkendt blandt homoseksuelle lettere.

”I Letland kan du leve et langt og lykkeligt liv i ’skabet’. Der er mange offentlige personer, som alle ved er homoseksuelle, men så længe de ikke skiltes med det, får de ingen ballade”, fortæller Janis. Derfor kræver det alvorlige overvejelser, før unge mænd eller kvinder vælger at være åbne om deres seksualitet. Efter sidste års Pride blev Janis’ og de andre Mozaika-aktivisters navne trykt i Letlands mest læste gratisavis –

side om side med navnene på formodede pædofile og kriminelle.

Værdikamp

Victor Makarou bor til daglig i Finland, men han vender hjem til sin fødeby hvert år for at deltage i Riga Pride. Han blev så chokeret over de voldelige overfald på paraden i 2006, at han tog initiativ til en videnskabelig undersøgelse af letternes forhold til seksuelle minoriteter.

”Vi blev opmærksomme på, at vi har en relativ stor gruppe mennesker i Letland, der er velorganiserede i både No Pride og New Generation og har som mål at forhindre en anden gruppe mennesker i at opnå rettigheder”, fortæller han.

Undersøgelsen viste, at fordomme om homoseksuelle er udbredt blandt letterne. For eksempel mente en tredjedel af de adspurgte, at homoseksuelle er mere tilbøjelige til at voldtage børn, og halvdelen mente, at homoseksuelle tilbøjeligheder bør undertrykkes.

De lettiske myndigheder har førhen forholdt sig passivt til den udbredte homofobi, og de har på nogle områder pustet til ilden ved at nægte at undervise om seksuelle minoriteter i skolen, og ved at tillade lettiske politikere at fremsætte diskriminerende udtalelser i offentligheden.

Men Letlands status som EU-land betyder, at udlandet holder nøje øje med udviklingen, og i år støtter flere ambassadører op bag Riga Pride – blandt andet den danske ambassadør Arnold Skibsted.

”Riga Pride lægger et pres og skaber en bevægelse, som skaber mere tolerance overfor homoseksuelle. Det betyder, at der for hvert år kan mærkes en udvikling i den rigtige retning. Man kan sige, at vi yder kærlig omsorg”, siger Arnold Skibsted.

Landet kan ikke klare, hvis demonstrationerne løber af sporet igen, og i år fik de homoseksuelle også opbakning fra uventet hold, da Letlands præsident, Valdis Zatlers stod frem og gav sin støtte til optøget – til Pride-deltagernes store jubel.

Janis modtog en fyreseddel fra Integrationsministeriet en måned efter Riga Pride.

Den amerikanske professor Leonard Weinberg, den engelske historiker Michael Burleigh og den tidligere operative PET-chef Hans Jørgen Bonnichsen sætter i tre nye bøger fokus på den internationale terrorismes historie, baggrund og konsekvenser.

HAD, HÆVN & HÆDER

Når terrorisme sætter spor i samfundet, sætter den også spor i litteraturen, og i disse år bugner bogmarkedet af romaner og fagbøger, der forsøger at placere 11. september og den tid og terror, der fulgte efter, i et politisk, religiøst og menneskeligt-moralsk perspektiv. Og blandt de seneste eksempler på dansk er tre nye bøger af forskere og fagfolk fra USA, England og Danmark.

Leonard Weinberg, der er professor i politisk videnskab på University of Nevada, opridser i *Global terrorisme* de historiske baggrunde og årsager, han tegner et portræt af terroristerne, og han forsøger at kikke fremad. Blandt andet med en konstatering af, at historien ikke giver nogen grund til at tro, at den islamistiske strid fortsætter evigt. Alle terrorbevægelser har deres tid, siger Leonard Weinberg, og myndighederne har muligheder for at påvirke og afvikle terrortruslen.

Ofte ser man, at myndighederne svarer igen

med et "undertrykkende statsapparat", der kan true det demokratiske samfunds forfatningsmæssige beskyttelse og den personlige frihed. Men, noterer Leonard Weinberg, "hvis terrorkampagnen er tilstrækkelig alvorlig, kan disse omkostninger, når det kommer til stykket, være værd at betale".

Frygtens trumfkort

Gad vide, om Hans Jørgensen Bonnichsen vil give Leonard Weinberg ret i det? Den tidligere operative chef for Politiets Efterretningstjeneste er i dag terror-ekspert og kommentator, og i bogen *Frygt og fornuft i terrorbekæmpelsen* argumenterer han for besindighed og introducerer en interessant tanke: Hvad nu, hvis det ikke var USA, men Spanien eller England, der var blevet ramt først af terrorismen? Hvad ville der være sket, hvis bomberne fra 2004 og 2005 i Madrid og London var kommet før angrebet på New York i 2001?

Forskellen er, at både Spanien og England i forvejen havde erfaringer med opklaring af terror på grund af ETA og IRA. De lande ved udmærket, hvordan man reducerer og eliminerer terrortruslerne på en måde, der ikke skader befolkningens hverdag alt for meget.

Hans Jørgen Bonnichsen skriver: "Men det var som bekendt USA, der blev ramt først. Bundlinien er i dag, at mange iagttagere finder situationen mere håbløs end nogensinde før. Der er fortsat kaotiske tilstande i Irak. Der er alvorlige kampe i Afghanistan, situationen i Pakistan er ustabil, Guantánamobasen, symbolet på overgreb på menneskerettighederne, eksisterer på ottende år. PET's trusselsvurderinger har aldrig været så alvorlige som i dag. Og dagsordenen i terrorbekæmpelsen udstikkes fortsat fra USA. Mit syn er dog optimistisk. Alt tyder på, at vi er i stand til at håndtere truslen. Og grebet kan fastholdes, hvis vi anvender fornuftens frem for frygtens kompas. Det kan være svært, når storebror

Krigen mod terror blev indledt, da terrorister fløj ind i World Trade Center den 11.9.2001. Foto: Polfoto.

USA spiller frygtens trumfkort og svinger taktstokken, eller måske rettere pisker, når nye initiativer skal iværksættes. Europa har som regel rettet ind til højre. Men vi bør være tvivlende og kritiske overfor de metoder, USA anbefaler. Risikoen for at blive fanget i en af terrorens mange fælder er til stede. En af fælderne er at føre krig mod egne værdier. Og den krig, man fører mod sig selv, er man altid sikker på at tabe”.

Ifølge Hans Jørgen Bonnichsen spiller had, hævn og hæder en afgørende rolle for nutidens terrorister, og det er derfor nødvendigt at reducere disse følelser, f.eks. ved at tilbyde alternativer. Han opfatter Europas manglende evne til at integrere muslimer, folkedrabet på muslimer på Balkan og de amerikanske krige i Irak og Afghanistan som medvirkende årsager til, at der hele tiden kan rekrutteres nye terrorister. Og selvom han ikke er naiv overfor terrorens fortræd og farlighed, konkluderer Hans Jørgen Bonnichsen helt på linie med Leonard Weinberg: ”Terrorisme kommer og går (...) Man må blot huske, at terror har effekt på kort, men sjældent på lang sigt. Sådan vil det også være med dagens terror, den islamistiske”.

Hård kurs mod terror

Også Michael Burleigh, den engelske historiker og forfatter, griber fat i terrorismens opståen, udvikling og etablering af det historiske synderegister i *Terror*, og hans monumentale bog kulminerer naturligvis med den dominerende islamiske terrorisme i dag – og her kikker man langt efter de fordragelige og optimistiske toner.

Michael Burleigh ville nok ryste på hove-

det, hvis han hørte Hans Jørgen Bonnichsen tale om Europas manglende evne til at integrere muslimer som en af årsagerne til, at unge mænd stadig falder for terrorgruppernes hvervekampagner. Den engelske historiker anbefaler derimod en meget hårdere kurs i integrationspolitikken. For eksempel mener han, at det skal være forbudt at anlægge nye moskeer i England, så længe de muslimske lande ikke tillader kristne at bygge kirker, og han lader med stor effekt bogen tone ud med en skræmmende beskrivelse af et af ofre for terrorattentatet i London 7/7 2005.

De tre nye bøger om terrorens tidsalder har hver deres styrker og svagheder. Hans Jørgen Bonnichsens troværdighed udspringer af hans operative erfaringer, mens Michael Burleighs moppedreng nærmest giver et kulturhistorisk totalbillede, der kræver stor udholdenhed af sin læser. Leonard Weinberg er mere konkret og kortfattet, men det er ærgerligt, at bogen, som er fra 2005, har en oversigt over markante terrorbegivenheder fra 1961 til 2003. Findes den ikke i en opdateret version, der i det mindste medtager de store attentater i Madrid og London i 2004 og 2005? ◊

Leonard Weinberg: Global terrorisme. En introduktion. Oversat af Iben Bager Nielsen. 230 sider, 199 kroner. Gyldendal.

Michael Burleigh: Terror. Terrorismens historie fra de irske feniere til al-Qaeda. Oversat af Peter Skeel. 560 sider, 399 kr. Lindhardt og Ringhof.

Hans Jørgen Bonnichsen: Frygt og fornøft i terrorbekæmpelsen. Udkommer i oktober. People's Press.

ORDET OG BOMBEN NOVEMBER

DR2's Jes Stein Pedersen, studie vært på Deadline 2. Sektion, har sammen med sin kollega Thomas Lund tilrettelagt fem dokumentarprogrammer under titlen Ordet og Bomben. Hvad har terrorangrebet den 11. september 2001 og de efterfølgende terroranslag i f.eks. London og Madrid gjort ved de store forfatters verdensbillede? Udsendelsen går over skærmen på DR2 fra midt i november. I samme boldgade stiller de to DR-journalister Thomas Buch Andersen og Anne Haubek skarpt på Den anden Muhammed-krise, der skildrer begivenhederne i kølvandet på mordplanerne mod Jyllands-Postens tegner Kurt Westergaard. Udsendelserne ser bl.a. nærmere på beslutningsprocesser og overvejelser hos de store danske medier.

ADSKILLELSENS POLITIK

Forfatterne Jens-Martin Eriksen og Frederik Stjernfelt arbejder i samme boldgade med deres undersøgelse af multikulturalisme, Adskillelsens Politik. Er det alles ret til frit at vælge religion og kultur samt kritisere og debattere i et demokratisk samfund? Eller er det tværtimod kulturernes ret til at leve beskyttet mod krænkelse og upåvirket af deres tid? Ud fra konkrete eksempler fra det multikulturelle Malaysia og den hjemlige debat om Muhammedtegninger og ytringsfrihed undersøger forfatterne, om det højaktuelle begreb multikulturalisme er foreneligt med demokratiets grundlæggende principper. Bogen kortlægger multikulturalismens rødder i antropologi, filosofi og politik og viser, hvordan kontroversen om multikulturalisme har ændret de politiske fronter. Det synes, som om venstrefløjen forsvarer respekten for mindretalskulturer, mens højrefløjen står vagt om majoritetskulturen, den nationale kultur. Men er disse frontlinjer reelle? Eller udgør de bare to varianter af en og samme måde at forstå kultur på? Forfatterne opfordrer til et opgør med begge fløjes tendens til at spærre mennesker inde i deres kultur.

BRANDTS KLÆDEFABRIK 03.10.08 - 12.01.09

Brandts Klædefabrik i Odense er fra den 3. oktober til den 12. januar vært for en udstilling om antisemitisme i danske medier. Udstillingen er tilrettelagt af historiker Terkel Stræde, der viser og beskriver grove karikaturer, artikler med nedsættende ord og hadefulde ekstremistiske hjemmesider. Fordømmenskifter, men er hadet det samme, spørger udstillingen.

45

Antal lande, der holder samvittighedsfanger fængslet.

1.252

Officielt antal henrettede i 24 lande i 2007.

DANSK ASYLSYSTEM SVIGTER TORTUROFRE

Næsten halvdelen af alle nyankomne asylansøgere har været udsat for tortur. Men frem for at blive tilbudt den fornødne lægelige behandling har de i stedet udsigt til lange ventetider i danske asylcentre. Det dokumenterer Amnesty Internationals danske lægegruppe i en ny rapport.

Lægegruppen har undersøgt 142 asylansøgere fra 33 lande, som kom til Danmark i de sidste fire måneder af 2007. Konklusionen er, at 45 procent af de undersøgte havde været udsat for tortur, og 34 procent blev diagnosticeret med posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD).

Undersøgelsen er den mest grundige, der er lavet i Danmark om emnet i 10 år, og Amnestys lægegruppe planlægger at følge asylansøgerne i et år for at se, hvordan ventetiden i asylsystemet påvirker deres helbred. "Det bør være den danske stat, der systematisk sørger for at få undersøgt asylansøgernes torturbaggrund for blandt andet at kunne tilbyde en relevant lægelig behandling. Som det fungerer i dag, er der ikke tilstrækkelig fokus på, hvor medtaget og hvor sårbar denne gruppe af asylansøgere er", siger psykiater Morten Ekstrøm fra Amnestys lægegruppe.

Du kan læse rapporten "Asylansøgere i Danmark: En undersøgelse af nyankomne asylansøgernes helbredstilstand og traumatiseringsgrad" på www.amnesty.dk

TORTUR I 81 LANDE

Verdens politiske ledere må rette op på 60 års fejlslagen indsats for menneskerettighederne og genbekræfte deres opbakning til FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder, som kom til verden den 10. december 1948. Det fastslår Amnesty International i sin årsrapport, som udkom i slutningen af maj. 60 år efter verdenserklæringen er der fortsat langt fra vision til virkelighed. Mennesker

bliver tortureret eller mishandlet i mindst 81 lande, er ofre for uretfærdige retssager i mindst 54 lande og bliver frataget deres ytringsfrihed i mindst 77 lande. På billedet demonstrerer aktivister fra Amnesty imod, at Iran stadig henretter unge under 18 år. Amnestys årsrapport fungerer som et opslagværk over 150 lande, og du kan læse eller købe den på www.amnesty.dk

HANDICAPPEDES RETTIGHEDER

Amnesty International inviterer til debattmøde om rettigheder for personer med handicap. På mødet vil tidligere landsdommer Holger Kallehauge orientere om FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, og professor dr.jur. Kirsten Ketscher giver sit bud på, om der sker diskrimination af mennesker med handicap i Danmark. Desuden er der oplæg fra Claus Bjarne Christensen, der formand for bygge- og trafikpolitisk udvalg i Dansk Handicap Forbund, og formanden for bestyrelsen i Amnesty International, John Olsen.

Mødet foregår onsdag den 5. november klokken 18-20 i Byggeriets Hus, Godthåbsvej 33 på Frederiksberg, og der er gratis adgang.

STØT AMNESTY NÅR DU ER VÆK

Overvejer du at testamentere til Amnesty International? Amnesty inviterer alle interesserede medlemmer til informationsmøde om at testamentere til en organisation. Det sker tirsdag den 25. november klokken 19-21 hos Amnesty International, Gammeltorv 8, 5. sal i København.

Advokat Birgitte Arnfred og cand.merc. jur Jacob Melchiorsen fra Arnfred Advokatanpartsselskab vil stå for aftenens program, og de besvarer bl.a. følgende spørgsmål: Hvorfor oprette et testamente? Hvordan fordeles arven, når der ikke er oprettet testamente? Hvad kan bestemmes i et testamente? Hvordan oprettes et testamente? Hvordan er afgiftsreglerne? Efter det fælles oplæg er der mulighed for en kortere, personlig rådgivning.

Hvis du vil sikre, at dine arvinger lever videre i en verden, hvor Amnesty kan fortsætte det livsvigtige menneskerettighedsarbejde, så tilmeld dig arrangementet på www.amnesty.dk/testamente

Du kan også skrive eller ringe til Maj-brit Rasmussen: mrrasmussen@amnesty.dk eller på telefon 33 45 65 65 senest 21. november.

VÆR MED I SMALL PLACES TOUR

Da R.E.M. gav koncert i Parken i København den 6. september, var det samtidig tyvstart på Amnestys tre måneder lange globale musikkaravane med navnet Small Places Tour. Et projekt, som skal markere 60-året for FN's Verdenserklæring for Menneskerettigheder, som blev vedtaget den 10. december 1948. Sammen med R.E.M. og U2 opfordrer Amnesty alle bands og musikere til at støtte op om projektet – f.eks. ved at lave et statement under koncerterne, holde auktion over bandets ejendele eller opkalde en eller flere koncerter efter Small Places Tour. Intet er for stort eller for småt.

Den tre måneder lange musikalske offensiv løber fra 10. september til 10. december og er Amnestys mest ambitiøse musikprojekt

UDSTILLING MOD DISKRIMINATION

Diskrimination er den mest udbredte form for krænkelse af menneskerettighederne i Europa. Og diskriminationen har mange forskellige ansigter. Amnestys nye plakatudstilling "Diskrimination – En rejse gennem Europa" fortæller 10 forskellige historier om ofrene for diskrimination i form af handel med mennesker, overfald på homoseksuelle og i værste fald overgreb og drab på etniske minoriteter. Alle kan blive udsat for diskrimination, og det angår os alle. Hvis du har lyst til at arrangere en udstilling med "Diskrimination – En rejse gennem Europa" på dit lokale bibliotek, i fælleshuset eller på dit gymnasium, så kan du bestille plakater på sekretariatet i København hos bkramer@amnesty.dk.

DEBAT OM BØRNS RETTIGHEDER

Amnestys Arbejdsgruppe om Børn arrangerer en paneldebat på Børnerettighedsdagen torsdag 20. november. Årets tema er børnearbejde. Arrangementet foregår i Verdenskulturcentret, Nørre Allé 7, København N. Samtidig har arbejdsgruppen nu fået plads nye aktive medlemmer. Gruppen holder møder på Amnestys sekretariat i København cirka en gang om måneden. Du kan læse mere på: www.amnesty-international.dk/boern

ROSKILDE FESTIVAL FOR FAIR TRADE

Foto: Rasmus Weng Karlsen

Når du køber en ny mobiltelefon, er du indirekte med til at udnytte fattige minearbejdere i DR Congo, som er storleverandør af mineralet kobolt til mobiltelefoner og computere. Den problematik stillede årets Roskilde Festival skarpt på med kampagnen "Fair Phone – Fair Future", som skal føre til en certificeringsordning, så forbrugere kan være sikre på, at ingen har lidt skade under udvindingen af kobolt, og at en større del af pengene tilfalder lokalbefolkningen. Under festivalen indsamlede de 67.000 gæster pant for 700.000 kroner til fordel for kampagnen. Pengene går til humanitære initiativer i DR Congo. De to store mobiltelefonselskaber Samsung og Sony Ericsson har siden erklæret sig parat til at undersøge deres produktionsapparat.

siden den store Human Rights Now Tour i 1988. Denne gang vil Amnesty International opfordre musikerne til at støtte kampen mod tortur, kræve Guantánamo lukket, stoppe folkedrabet i Darfur, protestere mod Kinas handlinger i Tibet og arbejde for at få politiske fanger løsladt i Burma. Udover R.E.M. har The National, Cat Power, Justice, Alphabeat, Kira Skov samt 150 andre bands foreløbig sagt ja til at støtte Small Places Tour. En del af dem har indspillet videospots, hvor de opfordrer andre bands til at deltage. Se dem her: <http://www.youtube.com/smallplacestour> Vil du være med, så kontakt PR-ansvarlig Sara Haugesen på shaugesen@amnesty.dk

Danmark vil udvise to terrormistænkte tunesere. Men de ender i torturkammeret, siger den tunesiske advokat Samir Ben Amor.

ENKELTBILLET TIL TORTUR

En tidlig morgen morgen i juni lander den tunesiske advokat Samir Ben Amor i Københavns Lufthavn. En lille, alvorligt udseende mand på 40 år med tunge rande under øjnene. Han er klædt i nålestribet jakkesæt og bærer på en slidt sagsmappe i kraftigt, rødt skind med arabiske indgraveringer.

”Bonjour”, siger han, da han træder ind på Amnesty's sekretariat på Gammeltorv.

Samir Ben Amor er inviteret til landet for at sætte fokus på en ny Amnesty-rapport, der advarer om rutinemæssig tortur og mishandling i Tunesien. Dermed rammer rapporten lige ned i en af årets mest debatterede sager. Sagen om de to herboende tunesere, der i februar blev fængslet for at ville dræbe tegneren Kurt Westergaard, og som myndighederne vil udvise administrativt – altså uden at stille dem for en dommer.

Samir Ben Amor bekræfter rapportens konklusioner: At sikkerhedsstyrkerne i Tunesien begår tortur og grove overgreb mod landets borgere med et bredt udvalg af redskaber fra torturbødens værktøjskasse. At de ansvarlige slipper for straf. At mindst 977 tunesere – typisk religiøse, unge mænd – siden juni 2006 er blevet dømt efter anti-terrorloven, og at hundredvis af dem har været udsat for tortur i fængslerne. Rapporten kan endda afsløre, hvordan tunesere, der er blevet tvangshjemsendt fra andre EU-lande, har været udsat for tortur.

”Det stemmer altsammen”, siger Samir Ben Amor.

Dermed bryder Danmark internationale konventioner, hvis de to terrormistænkte tunesere udvises.

”De kan være sikre på at blive fængslet, når de kommer hjem, og det gør ikke deres sag bedre, at de er stemplet som terrormistænkte. De vil med overvejende sandsynlighed blive tortureret eller mishandlet i fængslet for at presse en tilståelse frem eller for at angive andre. Den rå tortur finder typisk sted i de første uger. Derefter bliver de bare behandlet dårligt og afsoner under elendige forhold i overfyldte fængsler med risiko for alvorlige sygdomme og uden adgang til lægehjælp”,

Foto: Scanpix

fortæller Samir Ben Amor, som har stiftet Organisationen til Støtte for Politiske Fanger (AISPP).

Samir Ben Amor ved, hvad han taler om. Han har mange års erfaring med at forsvare landsmænd, der anklages efter anti-terrorloven, og han fastslår, at myndighederne i de senere år er begyndt at slå endnu hårdere ned på terrormistænkte.

”De udsættes for langvarige tilbageholdelser uden sigtelse, domstolene idømmer hårde straffe på baggrund af tvivlsomme beviser, og folk sendes ofte til fjernliggende fængsler for at afskære dem fra besøg. Landet er åbenbart fyldt med terrorister, men der er ingen terrorisme”, siger han sarkastisk og peger på, at der kun har været to terroranslag i landet gennem de seneste 20 år.

Politisk undertrykkelse

”Vi ser mange politisk motiverede arrestationer, hvor modstandere af styret bliver forfulgt og fængslet. Man arresterer folk

for det, man forventer, de vil gøre, og udnytter fænomenet terrorisme til at undertrykke politiske modstandere”, siger Samir Ben Amor, der selv bliver overvåget 24 timer i døgnet – også på internet og e-mails.

Tunesien er et af de lande, der har den hårdeste internetcensur, og hjemmesider, der kritiserer regeringen, bliver lukket.

”Det er en nationalsport i Tunesien at chikanere forsvarsadvokater”, siger han.

Samir Ben Amor forstår ikke, hvorfor vestlige lande tvangshjemsender tunesere, når alle kender risikoen for tortur og uretfærdige retssager. I stedet opfordrer han de danske myndigheder til at føre sagen mod de to tunesere herhjemme.

”Sagen hører til i Danmark, og sandsynligheden for en retfærdig retssag er mange gange større her. De går en grum skæbne i møde, hvis de sendes hjem”, siger han. ♡

Du kan læse rapporten ”In the Name of Security – Routine Abuses in Tunisia” på www.amnesty.org

Amnesty International blev stiftet af den britiske advokat Peter Benenson, som i 1961 indledte kampagnen 'Appeal for Amnesty' for at få frigivet glemte fanger over hele verden. I avisen The Observer opfordrede

han folk til at bombardere myndigheder i hele verden med breve i protest mod fængslingen af mennesker på baggrund af deres politiske og religiøse overbevisning – såkaldte samvittighedsfanger.

Lige siden har Amnestys brevaktioner utallige gange dokumenteret deres evne til effektivt at skabe opmærksomhed om samvittighedsfanger og uretfærdige retssager.

Hvis du tilmelder dig Skriv for Liv på www.amnesty.dk, modtager du hver måned tre sager med brevforslag via e-mail – lige til at printe ud, underskrive og sende. Flere end 100.000 mennesker deltager allerede.

VIETNAM:

REGERINGSKRITIKER GJORT TAVS

Vietnameseren Truong Quoc Huy afsøner lige nu en dom på seks års fængsel på grund af sine fredelige politiske synspunkter. Han blev arresteret på en internetcafe i Ho Chi Minh City den 18. august 2006 af civilklædt politi.

Først den 29. januar 2008 blev Truong Quoc Huy stillet for en domstol. Indtil da havde hans familie intet hørt fra ham, og man vidste ikke, hvor han var fængslet. Han blev anklaget efter Artikel 88 i straffeloven for at "føre propaganda imod Den Socialistiske Republik Vietnam" og blev idømt seks års fængsel efterfulgt af tre års husarrest.

Amnesty International anser ham for at være samvittighedsfange og mener, at han kun er fængslet, fordi han har udøvet sin ytrings- og foreningsfrihed. Du kan hjælpe Truong Quoc Huy ved at sende en appel til de vietnamesiske myndigheder.

Truong Quoc Huy har været arresteret tidligere, men alligevel fortsætter han sin systemkritiske linje. I oktober 2005 blev han og hans to brødre samt en veninde arresteret i sit hjem af 50 politiofficerer, som tævede og sparkede dem, fordi de havde deltaget i en diskussion på internettet med titlen "Stemmen

fra folk i Vietnam og udlandet". De blev anklaget for "at have udført handlinger for at omstyrte folkets administration" og tilbageholdt i ni måneder uden at få juridisk assistance og uden at få lov til besøg fra deres familier.

Efter sin løsladelse sagde Truong Quoc Huy, at han ville fortsætte med at kritisere regeringen, og han udtalte sin støtte til Bloc 8406 – en online underskriftindsamling, som kræver fredelig politisk forandring og respekt for menneskerettighederne i Vietnam. Disse udtalelser kan have været grunden til, at han igen blev arresteret den 18. august 2006.

Du kan hjælpe Truong Quoc Huy ved at skrive til de vietnamesiske myndigheder. Du kan finde brevforslag på engelsk og flere informationer på: www.amnesty.dk/skrivforliv

SKRIV TIL:
NGUYEN TAN DUNG
PRIME MINISTER
OFFICE OF THE PRIME MINISTER
HOANG HOA THAM
HA NOI
VIETNAM

DET NYTTER Iran afskaffer stening

Irans domstole vil suspendere landets mangeårige brug af stening som henrettelsesmetode, oplyser en talsmand for det iranske retssystem. Som en direkte konsekvens får flere fængslede kvinder deres domme omstødt. Amnesty International ser det som en betydningsfuld sejr for menneskerettighederne og for de iranske menneskerettighedsforkæmpere, der netop nu fører kampagne med mottoet "Stop stening for altid".

**SKRIV FOR LIV
– DET NYTTER!**

KONKURRENCE

I samarbejde med forlaget People's Press sætter vi 10 eksemplarer af den anmelderroste bog "Kun Én Gud" på højkant i en læserkonkurrence. Bogen er skrevet af den iranske fødte forfatter Reza Aslan, der som syvårig i 1979 flygtede med sine forældre til USA i kølvandet på den islamiske revolution i Iran. Bogen gennemgår islams oprindelse, udvikling og fremtid, og den viser, hvordan demokrati kun kan indføres i den islamiske verden ved at bygge oven på det kulturelle fundament – og ikke ved at importere en vestlig model. Reza Aslan er en internationalt anerkendt forfatter og religionsforsker, og han er fast tilknyttet kommentator for CBS News, New York Times og The Guardian. For at deltage i konkurrencen skal du svare på, hvilken dansk politiker, der i juni udtalte følgende om Amnesty International til Ritzau's Bureau, da Amnesty med en hasteaktion forsøgte at stoppe tvangs-hjemsendelserne af fire kriminelle irakere til Bagdad:

"Jeg er dybt forarget over Amnesty International. Jeg er stærkt pikeret over, at de bruger deres resourcer til at holde hånden over drabsmænd, pædofile og voldtægtsforbrydere i stedet for at tage ud til nogle diktaturstater og lære dem lidt om demokrati. Det må jeg sige. Det er jeg drønforarget over".

- A) Mogens Lykketoft
- B) Birthe Rønn Hornbech
- C) Pia Kjærsgaard

Send dit svar i en e-mail til amnesty@amnesty.dk mærket "Konkurrence" senest den 10. oktober. Husk at skrive navn og adresse. Vinderne får direkte besked.

Sorteret magasinpost ID-nr. 41156

Al henvendelse; Amnesty International, Telefon 33 45 65 65.

AMNESTY KLÆDER DIG PÅ:

PROTECT ME 2008

PROTECT ME 2008 er en tøjkollektion skabt af modedesignerne **Tusnelda Bloch Copenhagen, Aucom Cph, d'AHrling og Black Milk**. Overskuddet går ubeskåret til Amnesty Internationals kamp for at skabe respekt og opmærksomhed omkring FN's Verdenserklæring om menneskerettighederne, som fylder 60 år den 10. december. Du kan se flere billeder og købe tøjet i Amnestys webshop og i butikker over hele landet.

d'AHrling

Kjole i 100% modal single jersey med bærestykke og foer i silke chiffon. Farven er perlegrå. Størrelse XS-XL.

899 kr.

Aucom Cph

T-shirt til drenge. Farve: Mocca. Materiale: 100 % bomuld. Print uden ftalater. Størrelse 2,4,6,8 år.

179 kr.

Tusnelda Bloch Copenhagen

Cardigan i virgin wool og angora. Farver: Chocolate, Rococo Red og Cox. Melange. Størrelser: S, M, L og XL.

799 kr.

Black Milk

Jeans til piger. Farve: Shine black. Materiale: Coated cotton/lycra (97%/3%). Med lynlås i anklen. Størrelse 24-31.

799 kr.

www.amnesty.dk/shop